

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Otuz altıncı Birleşim

6 . II . 1952 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	62:63	nün, Basın Kanununun 36 nci maddesindeki (Basın yoluyla işlenmiş bulunan suçlar) tâbirinin yorumlanması hakkında önergesi ve Adalet ve İşleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (4/199)	75:87
2. — Havale edilen kâğıtlar	63:64	7. — Sorular ve cevaplar	87
3. — Yoklama	64	A — Yazılı sorular	87
4. — Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları	64	1. — Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, sel tahribatını önlemek üzere Tokad İline 1951 yılında ne miktar para yardımında bulunulduğuna ve bu tahribatı önlemek için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne, bu ile ait köprülerle bataklıkların kurutulma ve yol işlerine, köy yolları ile köy suları için yapılan yardım miktarının neden ibaret bulunduğuna, Kızılırmak Etüdlerine ne zaman başlanacağına, Almış barajına ve 1952 yılında yol ve köprüler için sarfedilecek para miktarına dair sorusuna Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoglu'nun yazılı cevabı (6/561)	87:90
1. — Zonguldak Milletvekili Suat Başol'un, Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun teklifinin geri verilmesine dair önergesi (4/216)	64:65	2. — Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in, 1950 yılı başından 1951 yılı sonuna kadar Devlet Demiryolları ambarına teslim edilen eşyadan kaç parçasının zayı olduğuna ve bunlar için ne miktar para	
2. — İktüzüğün bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki Tüzük tekliflerine dair Anayasa Komisyonu raporu (5/47)	65:73		
5. — Seçimler	73		
1. — Danıştayda açık bulunan Üçüncü Daire Başkanlığı için seçim yapılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet ve İşleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyonu raporu (3/210)	73,74,75		
2. — Danıştayda açık bulunan Dördüncü Daire Başkanlığı için seçim yapılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet ve İşleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/211)	73,74		
6. — Görüşülen işler	75		
1. — Seyhan Milletvekili Reşad Güçlü'			

ödendiğine, eşyaların ziyana sebebiyet verenler hakkında ne muamele yapıldığına ve bu gibi hâdiselerin tekerrür etmemesi

için ne gibi tedbirler alındığına dair sorusuna Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in yazılı cevabı (6/559)

90:91

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Yunanistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı M. Sofokles Venizelos'un, Kamutay görüşmelerini takip ettikleri esnada haklarında gösterilen hüsnü kabul ve tezahürattan dolayı şükran hislerini bildiren mesajı okundu ve alkışlandı.

Gündemde bulunan kanun teklif ve tasarılarının sorulardan önce görüşülmesine dair önerge, reddedildi.

Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin, hukuk ve boşanma dâvalarıyla iera işlerinin bir an evvel neticelendirilmesi için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna, Adalet Bakanı cevap verdi.

Hatay Milletvekili Hasan Reşit Tankut'un, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan'ın, Samandağı İlcesindeki beyanatına dair sorusuna Adalet Bakanı ve Başbakan cevap verdi. Şahsı hakkında ileri sürülen iddialara dair de Başkan Refik Koraltan açıklamada bulundu.

Hatay Milletvekili Cavit Yurtman'ın, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan'ın, Samandağı İlcesindeki beyanatına dair Adalet Bakanlığından olan sözlü sorusu, kendisi Oturumda hazır bulunmadığından, gelecek Birleşime bırakıldı.

Birleşime ara verildi.

İkinci Oturum

Tokad Milletvekili Hamdi Koyutürk'ün, Tokad İli merkezinin sel felâketinden kurtarılması, yağmursuzluk yüzünden zaruret içinde bulunan bu il halkına yardım yapılması için ne düşünüldüğüne ve Yeşilirmak Barajına da bir an evvel başlanılmasına dair Başbakanlıktan olan sözlü sorusuna, Bayındırlık Bakanı cevap verdi.

Aydın Milletvekili Şevki Hasırcı'nın, düğünlerde yakılan mermi ve içilen içki yüzünden birçok can kaybına ve yaralanmaya sebep olan hâdiseler hakkında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne;

İkinci Dünya Savaşının devamı müddetince gayrimeşru surette servet yaparak umumi efkâr ve ahlâkı rencide edenlerle Kore Harbinin başlangıcından beri büyük çapta ilâç ve sair ithal malları stokları yapanlar hakkında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair olan sorularını, İçişleri Bakanı cevapladı.

Gümüşane Milletvekili Ahmet Kemal Varınca, Gümüşane'nin Bayburt İlcesinde yılbaşı gecesi vukubulan müessif hâdisenin sebep ve mahiyeti hakkında İçişleri ve Millî Savunma bakanlıklarından olan sözlü sorusunu, geri aldı.

Gümüşane Milletvekili Ahmet Kemal Varınca'nın, Pasinler İlcesinde vukuagelen depremde yıkılan ev, yaralanan ve ölen vatandaş miktarı ile felâketzedelerin iâşe, ibate ve tedavileri hakkında alınan tedbirlere dair Başbakanlıktan olan sözlü sorusuna İçişleri Bakanı cevap verdi.

Trabzon Milletvekili Mahmut Goloğlu'nun, Su Mahsulleri kanunu tasarısı hakkındaki çalışmalarına, Trabzon İli ile yurdumuzda şimdiye kadar nerelerde kaç tane balıkçılık kooperatifi kurulduğuna, bunlara kredi suretiyle veya Marshall Yardım malzemesinden yardım yapıp yapılmadığına ve memleketimizde bir balık sanayiinin kurulması hakkında teşebbüse geçilip geçilmediğine dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Bakanı cevap verdi.

Yozgad Milletvekili Faik Erbaş'ın, kiremit fiyatlarının yükselmesi sebebi hakkındaki sorusuna Tarım Bakanı oturumda hazır bulunmadığından, gelecek birleşime bırakıldı.

Yozgad Milletvekili Faik Erbaş'ın, Yozgadlı Cura Salih'in mirası hakkındaki sorusu ile,

Kocaeli Milletvekili Ekrem Alican'ın, Adapazarı Askerî Bakım Fabrikasının tevsi maksadıyla 1950 yılında kamulaştırılmasına teşebbüs edilen muhtelif eşhasa ait araziye takdir edilen kıymet arasındaki farka, bu husustaki dâva safahatına ve hakem kurulunun ücretlerine ve çalışmalarına dair sorusu, Adalet Bakanının teklifi üzerine bir hafta sonraya bıraktı.

Balıkesir Milletvekili Ali Fahri İşeri'nin, Manyas İlcesiyile köylerinde çalışan Toprak Tevzi komisyonlarının ne kadar zaman vazife gördüklerine ve kaç kişiden ibaret olduğuna, bunların aylık, günlük ücretlerine ve şimdiki kadar hangi köylerde ne miktar toprak tevzi edildiğine;

Ordu Milletvekili Hüsnü Akyol'un, Devlet Bakanlığı ile İşletmeler Bakanlığının vekâletle idare edilmesindeki sebebin açıklanmasına ve iç iskân işlerini de görmek üzere bir İskân Bakanlığının tesisi hakkında ne düşünüldüğüne dair Başbakanlıktan olan sözlü sorularına İçişleri Bakanı cevap verdi.

Gümüşane Milletvekili Kemal Yörükoğlu'nun, Bayburt ve Kelkit mntakalarında bir şeker fabrikası kurulması için tetkikler yapıp yapılmadığına ve bu hususta hükümetin ne dü-

şündüğüne;

Gümüşane Milletvekili Kemal Yörükoğlu'nun, kristal veya toz şekerden kesme veya küb şeker imali ile alım ve satımının men'i hakkındaki karar dolayısıyla satışı mümkün olmıyan ve fakat ellerinde bu nevi şekerlerden kalmış olan esnafın zarardan vikâyesi için bir tedbir alınıp alınmadığına;

Erzurum Milletvekili Sabri Erduman'ın, mahrumiyet bölgesi il ve ilçeleri yollarının 1952 yılı programına alınıp alınmayacağına, yol yapımı programında hangi esasların göz önünde bulundurulduğuna, 1951 yılı Bütçesine konulan paradan Erzurum ve civar illerini birbirine bağlayan yollar için yapılan tahsise, Pasinler, Himis ve Muş ovası yolunun 1952 yılı programına alınmasına ve Karayolları 10 neu Bölge Merkezinin Erzurum'a nakli hakkında ne düşünüldüğüne dair olan sözlü soruları, kendileri oturumda hazır bulunmadıklarından, gelecek Birleşime bırakıldı.

6. II. 1952 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili Kâtip
Manisa Milletvekili Tokad Milletvekili
Muhlis Tümay Muzaffer Önal
Kâtip
Çorum Milletvekili
Sedat Baran

Sorular

Yazılı sorular

Manisa Milletvekili Adnan Karaosmanoğlu'nun, kredi yolu ile Amerika'dan getirileceği ilân olunan 97 ton muhtelif çayır ve mera tohumları bedelinin kaç Türk lirası olduğuna ve bu hususta başka bir firmadan teklif alınıp alınmadığına dair yazılı soru önergesi, Tarım Bakanlığına gönderilmiştir. (6/566)

Kars Milletvekili Fevzi Aktaş'ın, Kars İli ile ilçe ve köylerinin kışlık mahrukat ve kereste ihtiyaçları hakkında ne gibi tedbirler dü-

şünüldüğüne dair yazılı soru önergesi, Tarım Bakanlığına gönderilmiştir. (6/567)

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın, halen Türkiye'de faaliyette bulunan kaç arazi tevzi ve tapulama komisyonu olduğuna, her ilde kaçar komisyon bulunduğuna, bu komisyonların il ve ilçelere taksiminde hangi kıstasların kullanıldığına ve bu arada Kars İlinin hususiyetinin dikkate alınıp alınmayacağına dair yazılı soru önergesi Devlet Bakanlığına gönderilmiştir. (6/568)

2. — HAVALE EDİLEN KAĞITLAR

Teklifler

1. — Kars Milletvekili Tezer Teşkıran'ın, korunmayan muhtaç çocuklar hakkındaki 5387 sayılı Kanunun 4 neü ve 5 nei maddelerine bi-

rer fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/346) (İçişleri, Maliye ve Bütçe komisyonlarına);

2. — Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın,

Türk Ceza Kanununun 163, 421, 440, 441 ve 442 nci maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/344) (Adalet Komisyonuna);

3. — Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek kanun teklifi (2/345) (Maliye ve Bütçe komisyonlarına)

Önergeler

4. — Konya Milletvekili Murad Âli Ülgen'in, Dilekçe Komisyonunun 9.I.1952 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1304 sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi (4/217) (Dilekçe Komisyonuna);

5. — Konya Milletvekili Murad Âli Ülgen'in, Dilekçe Komisyonunun 9.I.1952 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1305 sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi (4/218) (Dilekçe Komisyonuna).

Raporlar

6. — 1951 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvelerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarıları ile İdareci Üyeler Kurulunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı ve Sayıştay 1951 yılı Bütçelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifleri ve Bütçe Komisyonu raporu (1/263, 326, 2/295, 306, 318, 327, 328,

330, 331, 341) (Gündeme);

7. — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün 1946 Bütçe yılı Kesinhesabına ait uygunluk bildirimini sunulduğu hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1946 Bütçe yılı Kesinhesabı hakkında kanun tasarısı ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/215, 1/55) (Gündeme);

8. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü 1946 Bütçe yılı Kesinhesabına ait uygunluk bildirimini sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ile Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü 1946 yılı Kesinhesabı hakkında kanun tasarısı ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/203, 1/293) (Gündeme);

9. — Devlet Havayolları Genel Müdürlüğünün 1946 Bütçe yılı Kesinhesabına ait uygunluk bildirimini sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresiyle Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1946 yılı Kesinhesabı hakkında kanun tasarısı ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/198, 1/292) (Gündeme);

10. — Mart - Ağustos 1951 aylarına ait raporun sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/263) (Gündeme);

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Başkanvekili Muhlis Tümay

KATIPLTR : Muzaffer Önal (Tokad), Sedat Baran (Çorum).

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — Zonguldak Milletvekili Suat Başol'un, Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun teklifinin geri verilmesine dair önergesi (4/216)

Yüksek Başkanlığa
Çalışma Komisyonunda bulunan (2/321) esas sayılı «Hastalık ve Analık Sigortası Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hak-

kinda kanun teklifi» mi geri aldım.

Gereken işlemin yapılmasına müsaadelerini saygı ile arz ederim.

Zonguldak Milletvekili
Suat Başol

BAŞKAN — Geri verilmiştir.

2. — *İçtüzüğün bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki Tüzük tekliflerine dair Anayasa Komisyonu raporu (5/47)*

BAŞKAN— Raporu okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

4 . II . 1952

Meclis İçtüzüğü'nün tadilini isteyen muhtelif tekliflerin tetkiki ve bir karara bağlanması için Anayasa Komisyonunun 12 . XII . 1951 tarihinde yaptığı toplantıda, işbu tekliflerin birer birer tetkiki ile bir neticeye varılması karar altına alınmış ise de, bilâhara 9 . I . 1952 tarihinde yapılan ikinci bir toplantıda; evvelece Manisa Milletvekili Kâzım Taşkent ile Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku'nun, İçtüzüğü'nün 22. maddesinin ve yine Balıkesir Milletvekili Müfit Erkuyumcu ile iki arkadaşının yine İçtüzüğü'nün 78. maddesinin tadiline mütedair yaptıkları tekliflerin Meclisin 5 . II . 1951 tarihli Birleşiminde tetkik ve müzakeresi neticesinde vâsıl olduğu karar göz önünde tutularak halen komisyonumuzda derdesti tetkik bulunan İçtüzüğe mütaallik, bütün tadil tekliflerinin, İçtüzüğü'nün tümü hakkında yapılacak umumi tadilat meyanında nazara alınması fikri ileri sürülerek tetkikatın talikına karar verilmiştir. Filhakika 27 seneden beri parlamento mesaisini tedvire hizmet eden işbu tüzük ahkâmının bugünün ihtiyaçlarına cevap vermediği herkesçe müsellemlen bulunduğu ve külli bir şekilde tadil edilmesi zaruret hâsıl olduğunda ittifak edilmesine göre işbu tadilatın parça parça olmuyarak, birbirini itmam ve ikmal eder bir şekilde yapılması bir zarureti katiye şeklinde kendisini hissettirmektedir. (Kaldı ki :

Yukarda arz ve izah edildiği ve hile Yüksek Meclisin böyle münferit tadil tekliflerine karşı umumi tadili istihdaf eder bir şekilde karara varması da bu noktai nazarın isabetini teyit ve takviye eylemektedir.

Binaenaleyh arzedilen mucip sebepler ve Yüksek Meclisin karar şeklinde tecelli eden te-

mayülâtı göz önüne alınarak filhal komisyonumuzda derdest bulunan, içtüzük tadiline mütaallik tekliflerin yegân yegân bir karara bağlanmasına şimdilik mahal olmadığına ancak yeni bir içtüzük yazılması için Riyaset Divanınca her hangi bir teşebbüs yapılmamış ve bu yolda bir komisyon da kurulmamış olduğuna göre, Meclisten komisyonumuza iade edilen iki tadil teklifinin ve bu meyanda diğer tekliflerin müzakeresinin gayrimuayyen bir zamana talik edilmesinden mütevellit hukuki mahzurların da göz önüne alınması isteğiyle keyfiyetin Yüksek Kamutaya arzına ekseriyetle karar verildi.

Yüksek Başkanlığa sunulur.

Anayasa Komisyonu

Başkanı

Sözoü

Manisa

Diyarbakır

Refik Şevket İnce

Ferit Alpiskender

Kâtip

Manisa

Ankara

Muzaffer Kurbanoğlu

Ramiz Eren

Ankara

İstanbul

İstanbul

Ceydet Soydan

Salamon Adato

Mithat Benker

Konya

Tokad

Tokad

Rifat Alabay

Zihni Betil

Halûk Ökeren

Muhalefet şerhi :

Milletvekillerine Anayasanın 15 nci maddesiyle verilmiş olan kanun teklifi hakkını her hangi bir sebeple tehir, tecilli hakkında kanun yapılamaz. İçtüzük'e ait tadil tekliflerinin ne zaman ne suretle ve hangi komisyon veya heyet tarafından ne zamana kadar hazırlanacağı keyfiyeti meçhul kaldıkça bu meçhuliyete teklif hakkına malik milletvekilleri tarafından rıza ve muvafakat gösterilemeyeceği tabiidir.

Binaenaleyh, Anayasa ile müemmen bir hakkın her hangi sebeple olursa olsun istimaline mâni olacak tedbirlerin kaldırılmasına taraftar ve binaenaleyh ekseriyet fikrine muhalifiz.

Manisa

Ankara

Tokad

Tokad

R. Ş. İnce

C. Soydan

H. Ökeren

Z. Betil

BAŞKAN — Rapor üzerinde söz isteyenler lütfen işaret etsinler. Ferid Alpiskender, Komisyon namına mı konuşacaksınız?

FERİD ALPİSKENDER (Diyarbakır) —

Evet.

BAŞKAN — Buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FERİD ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Komisyon adına konuşuyorum.

Muhterem arkadaşlar, Anayasa Komisyonunuzun Meclis Başkanlığına sunmuş olduğu bu rapor Meclise sunuşlar arasında Yüksek Heyetinize arz edildiği için, önceden tabedilerek sizlere tevzi edilmiş değildir. Bu itibarla muhterem heyetinizin bu mesele hakkında etraflı bir malûmata malik olmadığını düşünerek müzakerelerin daha müspet bir istikamet ve daha kısa yolda yürümesi için Anayasa Komisyonu raporunun bilhassa ve kısaca izahını yapmak istiyorum.

Elimizdeki İktüzük, eski devirlerden kalma tek parti esasına göre yapılmış bir İktüzüktür. Bugünkü parlömanterist ve demokratik rejime uymıyacağı ve zaman zaman bâzı aksaklıklar göstereceği ve eksiklerinin de görüleceği tabiidir. Nitekim iki yıldan beri devam eden teşriî hayatımız içerisinde buna şahit olmasaydık bile geçen yıl, arkadaşlarımızın verdikleri takrirler buna yeter. Bilhassa Balıkesir Milletvekili Müfit Erkuyumeu ve ayrıca Manisa Milletvekili Kâzım Taşkent ve Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku tarafından iki ayrı önerge verilmiş, İktüzüğün bâzı maddelerinin tadili istenilmişti, Anayasa Komisyonunu da, hazırladığı raporu, Umumi Heyetinize o zaman sunmuştu.

Yapılan uzun müzakereler sonunda Kayseri milletvekili İsmail Berkok'un vermiş olduğu bir önerge'de bilhassa (tecrübeler İktüzüğün heyeti umumiyesinin gözden geçirilmesi zarureti göstermiştir; Binaenaleyh, münferit tekliflerin umumi inceleme içerisinde alınması daha uygun olur; bu hususun reye konulmasını teklif ederim) denilmekte idi. Bu önerge reye konulduğu zaman kabul edilmiş ve bu suretle bu iki önerge Anayasa Komisyonuna havale buyurulmuştu.

O zaman Meclisin bünyesi içerisinde yeni bir İktüzük hazırlanmasına dair bir komisyon kurulmamıştı, fakat böyle bir tasavvur vardı ve Meclis umumi heyeti de bunu nazarı itibara alarak, yanama şekilde madde madde tadil yapmaktan ziyade yeni bir İktüzük yapılması, ve tadil tekliflerinin bu yeni İktüzük içinde nazara alınması arzusu izhar edilmişti. Fakat geçen yıl böyle bir tasavvur tahakkuk etmedi. Yani yeni bir İktüzük tasarısını ne Hükümet getirdi ve ne de Meclis bu işi ele alıp Meclise yeni bir İktüzük tasarısı su-

nlmadı ve bu iki önerge belirsiz bir zaman için tâlik edilmiş oldu.

Bu yıl birisi Bahadır Dülger, diğeri de Faik Ahmet Barutçu tarafından iki tadil geldi. Bunun arkasından İç tüzük tadillerini havi takrirler de gelmeye başladı. Biz geçen yıl, Yüksek Meclise İktüzüğün umumi çerçevesi içinde nazara alınmak üzere Anayasa Komisyonuna iade edilen iki önergeyi bir tarafa bırakarak, yeni gelen İktüzük tadillerini havi önergeleri ele aldık, tabettirdik ve âzaya dağıttık. Fakat, geçen sene takrir vermiş olan iki arkadaş geldiler, bizim de takrirlerimizi nazara almız. Bu sene takrir vermiş olan arkadaşların tadil tekliflerini nazara alarak bir karara bağlamak yoluna gittiğimiz halde bizim önergeler belirsiz bir zamana talik edilmiş bulunmaktadır, denildi. Bunun üzerine Anayasa Komisyonu bunu yeni bir hâdise ve yeni bir sebep olarak telâkki edip İktüzüğü tekrar ele aldı. Meclisin ittihaz ettiği geçen seneki kararı yeni baştan gözden geçirdi. O günkü bu karar, yalnız o iki verilmiş önergeye munhasır değil, bundan sonra da verilmiş ve verilecek önergelere de şâmil bir ruh ve mahiyet taşıdığı neticesine vardırdı. Bu suretle, komisyon bunları hazırlayıp Meclise gönderdiği takdirde, Meclisin ittihaz buyurduğu karara muhalif bir çalışma yoluna gidildiği kanaatine varıldı.

Bu itibarla, B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına bütün sebepleriyle, bu eiheti arz etmeye karar verdi. Bu işte muhalif ve muvafık kalan arkadaşlar arasında esas itibariyle bir fark yoktur.

Ekseriyet raporuna muhalif kalan arkadaşlar, «Milletvekilinin kanun teklif etme hakkı belirsiz bir zamana talik olunamaz.

Çünkü elde hazırlanmak üzere bir İktüzük olmadığı gibi hemen komisyona verilecek bir İktüzük tasarısı da yoktur. Bu itibarla biz, geçen sene ve bu sene verilmiş olan önergeleri nazara alıp tetkik etmeye taraftarız» dediler. Ekseriyet ise «Meclisin kararı komisyonca mutadır, komisyon buna ittiba etmekle mükelleftir, binaenaleyh bu karar kalkmadıkça bu önergeleri birer birer ele alıp İktüzükte tadilat yapmak doğru değildir, bu eiheti Yüksek Meclise arz ederim, Yüksek Meclisin vereceği yeni karara göre icabederse bunları birer birer ele alıp İktüzüğü şimdilik madde madde tadil

etme yoluna gideriz» dedi. Ekseriyet, bu düşünce etrafında toplanmış bulunmaktadır.

BAŞKAN — Mehmet Daim Süalp.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Aziz arkadaşlar, benden evvel konuşan arkadaşım beyan ve ifadesinden de anlaşıldığı veçhile, bizim görüşüp karar altına alacağımız şey bir rapordur. Binaenaleyh bu rapor sunuşlar arasında yer alamaz. Biz bu hususta karar vereceğiz, karar vermemiz için de buna muttali olmamız lâzımdır. Yazılıp tevzi edilmediği, okunmadığı için karar veremeyiz. Anayasa Komisyonu diğer komisyonlar gibi bir kanun teklifini rapora bağlamıştır. Tasvip ve ademi tasvip kararımıza bağlıdır. Bu itibarla tüzük hükmüne aykırı olarak sunuşlar arasında bunun yer alması doğru değildir. Bu bir kanun teklifine mütedair rapordan ibarettir. Bunun bu madde de görüşülmesi doğru değildir kanaatindeyim. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Rapor, İktüzüğün tadilini müspet veya menfi olarak halleden bir rapor değildir. Meclisi Âlinin bir sene evvel aldığı bir karar üzerine komisyon şüpheye düşmüş ve bu şüphenin halli hususunda rapor tanzim edilmiştir. Ondan dolayı bu mesele sunuşlar arasında yer almıştır ve Başkanlık bu noktai nazarı muhafaza etmektedir.

Faik Ahmed Barutçu; şahsınız adına mı, muhalefet adına mı konuşacaksınız?

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Her ikisi de olur, muhalefet adına.

BAŞKAN — Buyurun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar;; Anayasa Komisyonunun huzuruza sunduğu mevzuun bir usul olarak, bir de esas olarak gözden geçirilmesi lâzımgelen tarafları mevcuttur.

Anayasa Komisyonunun da, İktüzüğün tadiline ait belli başlı üç teklifi mevcuttur. Biri Kâzım Taşkent ve Emrullah Nutku arkadaşlarımızın İktüzüğün 22 nci maddesinin ihtiyaçlara ve icaplara uygun bir şekle getirilmesini hedef tutan teklifleridir. Bu teklif şudur: (İktüzükte bir hüküm var. Komisyonlar bakanlıklarla mütenazır bir şekilde teşkil olunurlar.) Halbuki realite olarak bir İşletme Bakanlığı mevcuttur, buna mütenazır bir komisyon yoktur. Buna mukabil Ekonomi Bakanlığı Ticaret Bakanlığı ile birleştirildiği halde müstakil bir Ekonomi Komisyonu

vardır. Lâzımdır ki bu iki komisyon birleştirilsin ve bir İşletme Komisyonu kurulsun. Bu birinci teklif.

İkinci teklif de; Bahadır Dülger arkadaşımızdır. Arkadaşımız geçen devrede Dilekçe Komisyonunda Reislik yapmıştır, tatbikatı görmüştür. Dilekçe Komisyonuna gelen işlerin tertiplenmesi ve nizamlanması bakımından, kendisine uygun gördüğü şekilde bir tadil teklifinde bulunmaktadır.

Üçüncü tadil teklifi de muhalefet grubu adına sunulmuştur. Bu da İktüzüğün, soru ve gensoru müesseselerini içine girdiğimiz demokratik hayatın icaplarına ve demokratik memleketlerdeki örneklere uygun olarak ve Meclisimizin zamanını fazla almaksızın faydalı şekilde işler bir hale koymayı hedef tutan bir tadil teklifidir. Anayasa Komisyonuna havale edilen bu teklifler karşısında komisyonun vazifesi ne olmak lâzımgelir? Komisyonun vazifesi İktüzüğün tâyin ve tesbit ettiği esaslar dairesinde bu tadil tekliflerini inceliyerek bir karara bağlamak ve yüksek heyetinize neticeyi sunmaktan ibaret olmak iktiza eder. Anayasa Komisyonunda bir su komisyonu kuruldu. Oraya ayrılan arkadaşlarımız bu tadil tekliflerini gözden geçirdiler. Ve komisyona bir rapor getirdiler. Raporunda şu fikir ileri sürülüyordu:

Bu tadil tekliflerini tüzük hükümlerine nazaran görüşmek lâzımdır. Ancak Yüksek Meclis evvelece Müfit Erkuyumeu arkadaşımızın, gene İktüzüğün 78 nci maddesinin tadiline dair, bir teklifini görüşürken kabul ettiği bir takrirle münferit tâdil tekliflerini Tüzüğün heyeti umumiyesinin incelenmesine talik etmiştir. Heyeti umumiyenin bu temayülü karşısında sonradan yapılan bu yeni tâdil tekliflerini incelemek mi, geri bırakmak mı lâzımdır? diye komisyonun karar vermesini istemişlerdir.

Arkadaşlar, Anayasa Komisyonunda meseleyi etrafıca tetkik ettik. Milletvekillerinin kanun teklif etmek hakkı, Anayasaca tanınmış bir haktır. Anayasa ile milletvekillerine tanınmış olan böyle bir hak karşısında komisyonlara teveccüh eden vazife de yine Anayasanın hükmüne uygun olarak tâyin edilmiştir. İktüzüğün maddelerini gözden geçirdik. Vazife belirli: Bir milletvekili bir kanun teklifinde bulunur, o teklifin eksik tarafı olursa eksiklerinin ikmalî milletvekiline bildirilir. Sonra havale edildiği

komisyon, o işi tetkik eder, başka bir komisyona ait ise o komisyona havale eder, başka bir komisyonun mütalâasını almaya lüzum hissederse, mütalâa alabilir. Ama eline gelen meseleyi nihayet bir buçuk ay içinde inceliyerek bir karara bağlamakla mükelleftir. Anayasanın ve İctüzüğün bu sarih hükümleri karşısında yapılması lâzımgelen muameleyi biz komisyonda düşündük? Yüksek heyetinizin evvelece kabul ettiği taktiri gözden geçirdik. Yüksek heyetiniz 78 nci maddeye ait o müzakere ve taktiri hatırlıyacaktır. Arkadaşlarımız gündemin tesbitine ait olan 78 nci maddenin hükümlerinin takdim, tehir suretiyle tâdil edilmesini istiyordu. Madde şu, evvelâ sualler görüşülür, sonra kanunlar müzakere edilir.

Arkadaşlarımız diyorlardı ki; suallerin müzakeresi Meclisin çok zamanını almaktadır, bunu değiştirelim, evvelâ kanunlar müzakere edilsin, sonra sualler görüşülsün. O günkü müzakere bulunan bütün arkadaşlarımız hatırlarlar ki sual müessesesi Meclis mürakabe hakkına taallük ettiği için ve Tüzüğün 78 nci maddesine göre Yüksek Meclis arzu ettiği zaman daima kanunları önce müzakere etmek yetkisine sahip bulunduğu cihetle konuşmalara bu esasın değiştirilmesi yerinde olmayacağı havası hâkim olmuştu. Tam bu sırada bir arkadaşımız bir taktir veriyor, «İctüzüğün heyeti umumiyesinin bir incelemeye tâbi tutulması lâzım gelir, binaenaleyh bu maddeyi komisyona gönderelim, bu da heyeti umumiyesinin incelenmesi meyanında nazarı itibara alınsın» diyor.

Bunu yüksek heyetinizin kabul etmesi bu maddenin tadiline bugün için lüzumlu görülmemek zaviyesinden mahalline maksur addetmek iktiza eder. Çünkü, Anayasanın sarih olarak, mebuslara tanıdığı bir hak muvacehesinde ve İctüzüğün komisyonlara vazife olarak tâyin ettiği esaslar muvacehesinde yüksek Meclisin kararının ancak o hâdiseye maksur olarak kabul edilmesi lâzımgeleceği neticesine vardık ve arkadaşlarla müttefikân bu kararı verdik. Ben de Anayasa Komisyonunda üye bulunmaktayım. Müttefikân bu kararı verdik. Ve ilk olarak Taşkent ve Nutku arkadaşlarımızın tadil teklifini ele aldık ve hakikaten bakanlıklara müttenazır komisyonlar kurmak zarureti karşısında öyle bir formül tesbit edelim ki, dedik, bir bakanlık ihdas ve ilga edildiği zaman İctü-

zük tadiline lüzum hissedilmeksizin maksadı tahakkuk ettirecek bir metin olsun. Nitekim başka demokrat memleketlerin ictüzüklerinde de hüküm böyledir.

Bu meseleyi hallettikten sonra diğer tadil tekliflerini görüşmek üzere toplantıyı başka bir güne bırakmıştık. Sonraki toplantıya gelen arkadaşlarımız evvelece karara bağlanan mevzuu tekrar ele alarak yüksek Meclisin evvelece kabul edilmiş karar karşısında «Bu tadil tekliflerini birer, birer tetkik ederek neticeye varırız, mesai sarfederiz. Fakat sonra aceba yine heyeti umumiye bunları İctüzüğün heyeti umumiyesinin incelenmesine talik eder de mesaimiz heba mı olur» diye düşünerek daha evvel yüksek Meclisin noktâi nazarı almayı kararlaştırmışlar bunu şimdi bir rapor ile yüksek huzuruna getirmişler, ne yapmalıyız diye soruyorlar.

Aziz arkadaşlarım; tadil teklifleri Anayasanın milletvekillerine tanıdığı bir hak olduğuna ve yüksek heyetinizin Meclisin hukuku üzerindeki ve mürakabeye taallük eden esaslar üzerindeki tabii hassasiyeti karşısında evvelece alınmış olan kararı hakikaten mahalline maksur bir karar olmaktan başka bir mahiyette telâkki etmeye imkân yoktur. Yüksek Meclisin kendinin istikbale ait serbest hareketini evvelden takyit edecek bir prensip kararı almayı düşünmesi zaten vârit olamaz. O kadar vârit olamaz ki, bâzen bir tadil teklifi zaruret halinde hakikaten âcil bir ihtiyâc ifade edebilir.

Bir misal arz edeyim : Tekel Bakanlığını ilga tasavvuru meycut olduğunu bilmekteyiz. Farz ediniz ki, bugün Tekel Bakanlığı ilga edilmiş olsun. Bu takdirde Tekel Komisyonunun yâşatılmasında mânâ kalır mı? Halbuki İctüzükte hüküm vardır: Yirmi şukadar üyeden müteşekkil bir tekel komisyonu kurulur) diyor. Tüzüğün bu hükmü mer'i oldukça yerine getirmek zarureti âşikârdır. Bakanlık ilga edilince komisyonu da kaldıracamız. Diyebilir miyiz ki, münferit tâdil yapmıyacağız. Meselâ yeni bir bakanlık, bir İskân Bakanlığı ihdas ettiğimizi farzedelim. Ona karşılık bir komisyon kurmamız zaruridir. Çünkü Tüzükte «Bakanlıkla müttenazır bir komisyon kurulacaktır» âmir hükmü vardır. Diyebilir miyiz ki, şimdi kurmayalım, Tüzüğün heyeti umumiyesini gözden geçirdiğimiz zaman onu da düşünürüz. Bu türlü bir mütalâa elbette yerinde olamaz. Ama daha garip bir vaziyet halen mev-

cuttur. İşletmeler Bakanlığının Yüksek Mecliste mütenazır komisyonu yoktur fakat bir diğer Bakanlığın yani ticaret Bakanlığının iki komisyonu mevcuttur. Bu olamaz; derhal bir ameliye ile bunu düzeltmek lâzımdır. Artık zaruret gelmiş, kapımızı çalmıştır. Yüksek Meclis yarınki ihtiyaçlar karşısında acele lüzum ifade eden bir karar almak yetkisini vaktinden evvel bir prensip kararı ile takyit edemez. Evvelce verilen karar mahalline maksurdur ve bir nevi ret mahiyetinde telâkki edilmek lâzımgelen bir karardır. Yüksek Meclis bugün 78 nci maddeye ait olan tâdil teklifini müzakere edecek olsa, kanaatini odur ki, bu teklifi kabul etmez. Neden kabul etmez? Çünkü sual müessesesine aittir ve çünkü sual müessesesi Yüksek Meclisin murakabe hakkına taallûk eden, bir müessesedir.

Evvelâ kanunları görüşelim, sualler sonraya kalsın. Bunu Yüksek Meclis kabul etmez, çünkü istediği zaman bunu yapabilir. Yoksa İçtüzüğe katî bir hüküm koyarak sual müessesesini en sonra işliyen bir müessese haline getirmez. O itibarla vaktiyle kabul edilen takriri esen havaya göre teklifin bir nevi reddi mahiyetinde ve mahalline maksur olarak kabul etmek iktiza eder.

Sonra aziz arkadaşlarım, İçtüzüğün heyeti umumiyesinin gözden geçirilmesi bir lüzum ifade edebilir. Eğer Meclisin sinesinde bir komisyon teşekkül etmiş bulunsaydı, eğer Yüksek Meclisin içinde böyle bir komisyon veya Anayasa Komisyonu, tüzüğün heyeti umumiyesinin tâdilüne ait ya bir tasarı veya bir teklif olup da ona el koymuş bulunsaydı o zaman hakkiyle şöyle denilebilirdi: Eldeki münferit tâdil tekliflerini görüşmeye lüzum yok, işte bir komisyon bu mevzuda faaliyettedir, bu teklifler de heyeti umumiyesine ait tâdilâtla birlikte görüşülsün.

Komisyonlar kanun teklifinde bulunamaz. Anayasa Komisyonu kendiliğinden bir içtüzük hazırlıyamaz. Bir İçtüzüğün heyeti umumiyesine ait bir teklif de mevcut olmadığına göre muhtemel ve ne zaman tahakkuk edeceği bilinmeyen, heyeti umumiyeye ait bir incelemeye talikan milletvekillerinin tâdil teklif etmek hakkının takyide uğratılması ne hukukan yerinde olur, ne de Yüksek Meclis böyle bir şeyi hatırandan geçirir.

Kaldı ki, aziz arkadaşlarım, İçtüzük hükümleri ihtiyaçlar, zaruretler karşısında, hâdiseler

getirdikçe yapılacak tadillerle tekemmül eder. Hiçbir zaman bir tüzük, ilk defa mükemmel bir şekilde yapılamaz. Bir tüzük yapılır, ondan sonra tatbikat, ihtiyaç, şurada burada kendini gösterdikçe yapılacak lüzumlu tadillerle tekemmül eder. Bir misal arz edeyim; biz bu arkadaşlarımızın bir tanesinin tadil teklifini görüşürken komisyonda, bir başka bakımdan bir ihtiyaca temas ettik. Arkadaşlarımız bilirler komisyonlarda hafi müzakerelere karar verildiği zaman komisyon üyesi olan milletvekilleri kahr, komisyon üyesi olmayan milletvekillerine buyurun dışarıya, denir. Bu, katiyen yerinde bir şey değildir. Komisyona dâhil milletvekiliyle, dâhil olmayan milletvekili arasında her hangi bir mevzuun gizliliğine vukuf zavviyesinden bir fark gözetilebilir mi? Hiçbir demokratik memleketin parlamento içtüzüklerinde böyle bir şeye tesadüf edilemez. Bize nereden gelmiş?. Şu şekilde gelmiş, bu şekilde gelmiş. Bunu, hazır elimize gelmişken alâkalı maddesini, düzeltelim diye teklif ettim. Bu esastaki prensip olarak arkadaşlar kabul ettiler. İşte tüzük böyle tekemmül eder. Arkadaşlar, tadil teklifleri önümüze geldikçe icaplarını ve umumiyetle ihtiyaçları ihmal edemeyiz. Tüzüğün heyeti umumiyesine şâmil teklifler geleceğinden, milletvekillerinin teklifleriyle önümüze gelenleri de tetkik etmemiz, hem Anayasa Hukuku bakımından, hem İçtüzüğün sarıh âmir hükümleri bakımından ve hemde maslahatın icabı bakımından zaruridir. - Tetkik edip ya vârittir ya vârit değildir, ya kabul ederiz ya etmeyiz - herhalde sonuçlandırmamız lâzımdır. Zaten Anayasa Komisyonunun kıymetli sözcüsü de burada dediler ki : «Esasta hiç ihtilâfımız yoktur. Anayasa Komisyonu âzaları arasında ihtilâf şekil üzerindedir.. Bir kısım arkadaşları tereddüde düşüren, sadece, Yüksek Meclisin vaktiyle İsmail Berkok arkadaşımızın bir takririni kabul etmesidir. Binaenaleyh esasta ihtilâfımız yoktur.» Yüksek Meclisten istirhamım şudur ki; Anayasa Komisyonunun müttefikan beraber olduğu prensibe mutabık bir şekilde bu münferit tadil tekliflerinin icaba ve gerçeklere uygun olarak şu veya bu şekilde neticelendirilmesi yani kararlara bağlanması lâzımdır. Milletvekillerine Anayasamızın tanımış olduğu bir hakkın tabii neticesi ve hukukuna taallûk eden noktalarda yüksek heyetinin yerindeki hassasiyetinin delili ve Tüzük hükümlerinin icabı olarak bunun karar altına alınmasını Yüksek Mec-

listen niyaz eylerim. (Sağdan bravo sesleri; alkışlar).

BAŞKAN — Müfit Erkuyumcu.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar, benden evvel konuşan Faik Ahmed Barutçu arkadaşımız benim İçtüzüğün 78 nci maddesinin tadili hakkındaki teklifimin reddi hakkında Mecliste bir temayül belirlediğini ve ondan sonra İsmail Berkok arkadaşımızın tavrının kabul edildiğini söylediler. Hakikat bu merkezde değildir. Benim teklifimin müzakeresi sırasında verilen tavrın Tüzüğün topunun kurulacak bir komisyonea yeniden gözden geçirilmesinin mutasavver bulunması dolayısıyla bu teklifimin de umumi yapılacak tetkikat meyânında nazara alınmasını natıktı ve bu önerge Meclise kabul edildi. Bu suretle toptan yapılacak tetkikat sırasında nazara alınmak üzere teklif komisyona havale edildi. Bunu bu suretle tebarüz ettirdikten sonra teklifimi arz edeyim.

Ben sözlü soruların kanun teklifinden sonra görüşülmesini teklif etmiştim. Yoksa teklifimde murakabe hakkını baltalar bir şekil yoktu. Bunu da, hepinizin malûmu olan bir zaruret sebebiyle arz etmiştim. Çünkü 15 - 20 sözlü soru gündemi dolduruyor ve kanun tasarılarıyla çok mühim olan tekliflerin görüşülmesine sıra gelmeden Meclis dağılmak mecburiyetini hissediyor.

İşte bendeniz, tatbikatta gördüğüm bu aksaklığı tadil ve izale edecek bir hüküm getirmiştim. Bu itibarla Yüksek Meclisin temayülü, benim noktâ nazarıma göre, tavrının kabul edilmemesi değil, bilâkis kabul edilmesi merkezinde olacaktır.

Arkadaşlar; kanun teklif etmek, Anayasa ile milletvekillerine tanınmış sarîh bir haktır. Anayasa ile tanınan bu hakkın gayri muayyen bir zamana tâlik edilmesi, geciktirilmesi Anayasanın ruhuna aykırı olur. Bendenize Anayasa Komisyonunda, ne kadar tüzük tadil teklifleri mevcutsa hepsinin orada, sıra ile görüşülmesi suretiyle karara bağlanması yine Anayasa hükmü icabıdır. Hukukçu arkadaşlar bilirler, meclilde bir hüküm vardır; (mâni zaîl olunca memnu avdet eder) derler. Benim teklifim, tüzükte toptan yapılacak bir inceleme sonuna talik edilmişti. Madem ki, böyle bir komisyon kurularak tüzüğün tadili cihetine gidilmemiştir. Şu halde Anayasa Komisyonunda mevcut olan bütün tek-

liflerin hepsinin birer birer gözden geçirilerek karara bağlanması lâzımgelir.

Bendeniz bunu teklif ediyorum ve buna ait bir tavrın sunuyorum, kabulünü bilhassa rica ederim.

REFİK ŞEVKET İNCE (Manisa) — Muhterem arkadaşlar, benden evvel söz söyleyen arkadaşlar, bu tüzük tadilatının geçirdiği safhaları lâzımı kadar izah ettiler. Onları tekrardan iğtinap edeceğim.

Varmak istediğimiz nokta, Anayasanın milletvekillerine temin ettiği hakkın her hangi bir suretle ihlâlüne meydan vermemek arzusudur. Bu hususta Büyük Meclisin ne kadar hassas olduğunu ifadeye ihtiyaç yoktur.

Arkadaşlar, Tüzüğün tadiline mütaallik olan tekliflere ne zaman ve hangi vasıtayla ve kimin teklifiyle hangi vasıtayla toptan bakacağımıza dair elde mevcut bir delil ve vasıta yokken bunu gayrimuayyen bir zamana talik etmek Anayasanın 15 nci maddesi ile milletvekiline verilmiş olan kanun teklif etmek hakkını âdeta iptal etmektir. Bilâkis bizim müessesemiz bu müeyyet hakları iyi istimal ederek Anayasaya muhalif hareketler varsa onları dahi tadil etmektedir.

Barutçu arkadaşımız hattâ Meclisi Anayasaya muhalif karar vermektense tenzih etmek için Müfit arkadaşımızın verdiği tavrın reddedildiği mânasını çıkarmasını, yani Meclisin Anayasaya aykırı karar vermeyeceği dâvasını muhafaza etmek kaydıyla, isteğiyle, o kapıdan bu tavrı reddetmek mânasına geldiğini ifade ediyorlar ki, doğru değildir.

Arkadaşlar, eğer hakikati açık mânasiyle söylemek icabederse, şimdi diyebilirim ki, eğer usulüne tevfiği hareket edilmiş olsaydı ve Meclis bir anda gerek Riyaset Makamı ve gerek her hangi bir arkadaş tarafından böyle bir teklifin Anayasaya muğayereti hatırlatılmış olsaydı ve yahut böyle alelfevr gelen tavrın alelfevr kabulü cihetine gidilmemiş olsaydı da bu tavrın berayı tetkik her hangi bir komisyona gönderilmiş olsaydı böyle bir karar vermek mesuliyeti tarihiye ve hukukiyesinde olmayacak idik. Benim kanaatime o verilen karar Anayasaya aykırıdır. Arkadaşlar da bu hususta zannederim ki ittifak edeceklerdir. O halde Anayasaya aykırı verilmiş olan kararın bugün ittihaz buyurulacak bir kararla yeniden ihya edilmesi

ve tabii bir yola girilmesi bendenizce elzemdir.

Arkadaşlar, bu kararı değiştirmez, yani, ne zaman geleceği ve kimin teklifiyle geleceği belli olmıyan tüzüğün toptan tadili teklifi geledur-sun dersek, teklif sahipleri yine Kanunu Esasi ile müeyyet ve tüzükle iki katlı takviye edilmiş olan vaziyetine göre, Bahadır Dülger arkadaşımızın yaptığı gibi, tüzüğün filân maddesine tev-fikan heyeti umumiyeye alınması hakkını kim menedebilir? Öyle bir karar verilmiştir ki kabiliyeti tatbikiyesi yoktur. Nizamnamenin verdiği salâhiyet ile Meclis kararının karşı karşıya gelmesi ihtimali karşısında hukukan yapılacak iş nizamnamenin karardan üstün olduğu keyfi-yetinin haklı olarak teslimidir. Binaenaleyh amelî faydası olmıyan ve gayrimuayyen bir za-mana kadar İftüzüğün tadilâtına engel olan bir karar B. M. M. gibi hukuki bir müesseseye ya-kışan şekilde tadili ile yeni bir karar almak icabetmektedir. Binaenaleyh bir takrir hazırlamış-tım, onu vermektan istinkâf ediyorum; çünkü Müfit Erkuyumeu bir takrir vermiş olduğunu söyledi. Binaenaleyh bendenizce kemafissabık İftüzük tadilâtının parça parça tadil edilmiş ol-masında teerrübe ve tatbikat noktasından fayda melhuzdur. Onun içindir ki yüksek heyetin Mü-fit Erkuyumeu arkadaşımızın teklifinin komis-yonda müzakeresiyle heyeti umumiyeye arzı arzusunun kabulünü rica ederim. (Sağdan, soldan alkışlar)

BAŞKAN — Bahadır Dülger.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) — Efen-dim, benim evvelce vermiş olduğum bir takrirle Meclis huzuruna gelmiş olan mesele, bugün Ana-yasa Komisyonu raporiyle tamamiyle incelenmiş bulunuyor. Benden evvel konuşan arkadaş-lar meselenin incelikleri hakkında tafsilât ver-miş oldu. Ben aynı tafsilât üzerine ve aynı me-sele üzerine dönmek istemiyorum. Çünkü Yük-sek Meclisin, mevzu üzerinde tamamiyle tenev-vür etmiş olduğunu görüyorum. Ben de, diğer arkadaşlarımla beraber, bir takrir vermiştim. Bu takririm, eskisi gibi, tüzük tadilleri hakkın-da yapılan tekliflerin komisyonunda müzakere edilerek Anayasanın ruhuna uygun bir şekilde Meclise intikal ettirilmesini temenniden ibaret-tir. Bu teklifimin kabulünü arz ediyorum efendim. (Bravo sesleri)

BAŞKAN — Emrullah Nutku.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Mu-terem arkadaşlarım; vaziyet tavazzuh ettiği için ben sizi fazla rahatsız etmiyeceğim. Yalnız son olarak şunu diyeceğim ki; bir teerrübe bin telkin-den evlâdır.

Hakikaten bir teerrübe geçirdik. Şimdi görü-yorum ki bizim bir sene evvel bir ihtiyaçtan do-ğarak Meclise vermiş olduğumuz teklifin daha o zamandan kabul edilmesi icabederdi. Ve kabul edilseydi hakikaten bu eksik kalmış olan nok-tada komisyonlar vazifelerini daha iyi görmüş olurdu.

Şimdi arkadaşlar, ben de bir takrir verdim. Zaten İftüzük gibi daima muamelelerimizle alâ-kadar olan bir kod'un umumi surette tadilinden evvel parça parça tadili daha faydalı olur. Bu itibarla ben de bu raporun komisyona iadesiyle verilmiş olan münferit tekliflerin karara bağ-lanmasını Anayasa Komisyonundan rica ediyorum.

BAŞKAN — Söz istiyen yoktur. Buyurun komisyon sözcüsü.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZÜCSÜ FE-RİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Efen-dim, kısaca iki noktayı izah edeceğim; Barutçu arkadaşımız bilhassa İsmail Berkok'un teklifiyle vâkı olan ret kararının Müfit Erkuyumeu'nun teklifine mütedair olduğunu ve ret mahiyeti ta-şındığını izah ettiler. Halbuki bu karar yalnız Müfit Erkuyumeu'nun değil, aynı zamanda Kâ-zım Taşkent ve Emrullah Nutku arkadaşlarımızın tekliflerine de mesnettir. Buna dair olan tak-riri, iki satırdır, okuyorum: «Teerrübeler İftüzü-ğün gözden geçirilmesi zaruretini göstermektedir. Binaenaleyh münferit tekliflerin umumi incele-me içerisine alınması daha uygun olur» demek-tedir.

O zaman İsmail Berkok, ben ve diğer birkaç arkadaşımız yeni bir İftüzük tadili hazırlayıp Meclise vermek üzere idik. Meclisin de bu husus-ta verdiği karar Anayasa'ya aykırı değildir. Anayasa'ya aykırı olan cihet bilhassa milletvekil-lerinin kanun tekliflerini gayrimuayyen bir za-mana atma keyfiyetine mâtuf idi ki o da şimdi vâkı olabilir.

Yalnız Yüksek Meclis şimdi diğer arkadaşla-rımızın önermelerini dikkat nazarına alarak Ana-yasa Komisyonunun kendisine tevdi edilmiş olan bu takrirleri birer birer nazara alıp ince-lemek yetkisini verirse hem evvelce verdiği ka-

rarı kaldırır, hem de komisyonun normal çalışma yolunu açmış olur.

Söyliyeceklerim bundan ibarettir efendim.

BAŞKAN — Önergeleri okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Anayasa Komisyonundaki İktüzük'ün tadiline ait tekliflerin görüşülüp karara bağlanmak üzere raporun komisyona iadesinin karar altına alınmasını dilerim.

Erzurum Milletvekili
Emrullah Nutku

Yüce Başkanlığa

İktüzüğün tadili maksadiyle verilmiş olan bütün tekliflerin Anayasa Komisyonunda tetkik olunarak Yüksek Meclise sevk olunması Anayasasının ruhuna tamamiyle uygundur. Bu hususun karara bağlanmasını arz ve teklif ederiz.
6. II. 1952

Erzurum Milletvekili İstanbul Milletvekili
Bahadır Dülger Mükerrrem Sarol

Yüksek Başkanlığa

Anayasa Komisyonunda bulunan İktüzüğe ait tadil tekliflerinin hepsinin Komisyonda görüşülmesinin karar altına alınmasını arz ve teklif ederim.

Balıkesir Milletvekili
Müfit Erkuyumeu

BAŞKAN — İktüzük hükümleri gayet sariftir. Her komisyon kendisine verilen teklif ve tasarıları İktüzüğün emrettiği şekilde intaç etmekle mükellef ise de; bundan bir sene evvel Yüksek Meclise alınan bir karar gereğince İktüzüğün tümü üzerinde yapılacak umumi tadilat meyanında bu tekliflerin de nazara alınarak müzakere edilmesi lâzımgelmektedir. Fakat aradan bir sene geçmiş olmasına rağmen heyeti umumiyeye böyle bir rapor gelmemiştir.

CAHİD ZAMANGİL (Trabzon) — Rapor gelmediği için değil; Anayasaya muhalefeti ifade ettiğimiz için. İzahatınızla bunun arasında fark vardır.

BAŞKAN — Divanın anlayışı da o merkezdedir.

Bu sebeple teklifleri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Komisyonda bulunan İktüzüğün tadiline ait tekliflerin incelenmesine devam edilmek üzere bu

rapor Anayasa Komisyonuna iade olunacaktır.

Bundan sonraki gündem maddeleri hakkında verilmiş takrirler vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Danıştayda açık bulunan 3 ve 4 ncü daireler başkanlıkları için yapılacak seçimlerin gündemde bulunan diğer maddelere takdimen yapılmasını teklif ve arz ederim.

Karma Komisyon Sözcüsü
Balıkesir Milletvekili
Vacid Asena

Yüksek Başkanlığa

Gündemin 3 ve 4 ncü bölümlerinin ikinci bölümdeki sorulara takdimen müzakere olunmasını arz ve teklif ederim.

Rize Milletvekili
Osman Kavrakoğlu

Yüksek Başkanlığa

Sözlü sorulara takdimen kanun tekliflerinin görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Tokad Milletvekili
Sıtkı Atanç

Yüksek Başkanlığa

Gündemdeki kanunların sözlü sorulardan evvel görüşülmesini Yüksek Meclisin tasvibine arz ve teklif ederim.

Antalya Milletvekili
Burhanettin Onat

BAŞKAN — Efendim, dört önerge vardır. Bunlardan üçü aynı mealdedir. Bunlardan ayrı olarak verilen bir takrir de Vacid Asena tarafından verilmiştir. Danıştay üçüncü ve Dördüncü daireler başkanlıkları için yapılacak seçimin öne alınmasını teklif etmektedir. Bu önergeyi tekrar okutuyorum.

(Balıkesir Milletvekili Vacid Asena'nın takririni tekrar okundu)

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) — Efendim; kısa bir zaman evvel, bu kürsüden, Milletvekillerinin soru vermek yolunda teşriî murakabe hakkının usul bakımından, İktüzüğün sakatlıkları bakımından haleldar olduğu burada belîğ bir şekilde ifade edildi. Bunların akisleri bu kubbede yaşarken, bu teklifin kabulü bilmem ne dereceye kadar doğru olur? Bu ciheti Yüksek Heyetinize hatırlatmayı vazife bildim.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Muh-
terem arkadaşlar; bundan evvelki oturumda da
yine böyle bir takrir vermiştim. Mevcut usul
ve kanunlara uyarak, bâzı kanun tasarısı ve
tekliflerinin sorulardan evvel müzakerelerinin
yapılmasına dair teklifler yapıyordu, Ben de
buna uyarak bir önerge vermiştim, fakat kabul
edilmedi. Evvelâ bunu yadırgadım, acaba neden
böyle oluyor dedim? Meğer o gün kavga var-
mış. Biz, bu Millet Meclisi içinde hiçbir Millet-
vekili arkadaşın, sözlü soru müessesesini iptal
edecek, onun haklarını ihlâl edecek bir fikir
taşıdığına kaani değiliz. Sözlü soru müessesesi,
Reşad Güçlü arkadaşımızın buyurduğu gibi,
Meclisin, teşriî hayatın mekanizmasının en bü-
yük istinatgâhidir, buna inananlardanım. Yal-
nız, bir sözlü sorunun bir iki gün tehirinde hiç-
bir mahzur olmayabilir. Halbuki öyle kanunlar

vardır ki, kurulmuş mekanizma halindedir.
Düğmeye basıp işletilmesi bu Meclisin vereceği
karara bağlıdır. Bugün, bundan evvelki birle-
şimde olduğu gibi, iki küçük kanun vardır bu-
nu çıkarıverirsek sözlü soru müessesesini eni-
ne boyuna geniş miyasta işletiriz, Hükümeti
kontrol ederiz, ne yapacaksak yaparız. Fakat
öteki tasarılar kanuniyet kesbetsin. İstirhamım
budur efendim.

BAŞKAN — Önergeyi oya arzetmek için
tekrar okutuyorum.

(Vacid Asena'nın önergesi üçüncü defa okundu)

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler... Etm-
yeni... Kabul edilmiştir. («Nasıl kabul edildi.
Reis Bey» sesleri)

Efendim oylar karıştı, tekrar reye arz ediy-
orum: Seçimlerin öne alınmasını, kabul edenler...
Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — SEÇİMLER

1. — *Danıştayda açık bulunan Üçüncü Daire
Baukanlığı için seçim yapılması hakkında Başba-
kanlık tezkeresi ve Adalet ve İçişleri komisyon-
larından kurulan Karma Komisyon raporu
(3/210) [1]*

BAŞKAN — Seçim hakkındaki Karma Ko-
misyon raporunu okutacağım.

(Komisyon raporu okundu)

2. — *Danıştayda açık bulunan Dördüncü
Daire Başkanlığı için seçim yapılması hakkında
Başbakanlık tezkeresi ve Adalet ve İçişleri ko-
misyonlarından kurulan Karma Komisyon ra-
poru (3/211) [2]*

BAŞKAN — Usul hükmüne uyarak ikinci ra-
poru da okutuyorum.

CEVDET BAYBURA (Gümüşane) — Aynı
mealdedir, okunmasın.

BAŞKAN — İki tane intihap yapılacaktır,
iki tane rapor vardır. Şimdi ikinci raporu da
okutuyorum. (Lüzum yok sesleri) O halde yal-
nız adayların isimlerini okutuyorum:

İhsan Pınar	Vergiler Temyiz Ko- misyonu Başkanı	28
İbrahim Senil	Danıştay üyesi	24
Baha Arkaç	Danıştay üyesi	20

BAŞKAN — Her iki seçimin aynı zamanda
yapılmasını oyunuzda sunuyorum. Kabul eden-
ler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasnif heyetini seçiyoruz.

Üçüncü Danire Başkanlığı için : İlhan Dizdar
(Yok sesleri),

Ali Rıza Kılıçkale (Kayseri),

Ahmet Kavuncu (Kütahya) (Yok sesleri),

Kâzım Arar (Çankırı) (Yok sesleri),

Hasan Osma (Edirne),

Dördüncü Daire Başkanlığı için : Süleyman
Kuraner (Gazianteb),

Mustafa Güleügil (Denizli) (Yok sesleri),

Fevzi Aktaş (Kars),

Zeki Erataman (Tekirdağ) (Yok sesleri),

Tezer Taşkiran (Kars) (Yok sesleri),

İsmet Olgaç (Amasya),

Seçime Trabzon'dan başlıyoruz.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN — Oylarını kullanmayan arkadaş-
lar lütfen kullansınlar.

Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Tasnif neticesine intizaren 15 dakika ara ve-
riyoruz.

Kapanma saati : 16,29

[1] 27 ye ek sayılı basmayazı tutanağın sonun-
dadır.

[2] 28 e ek sayılı basmayazı tutanağın sonun-
dadır.

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 16,50

BAŞKAN — Başkanvekili Muhlis Tümay

KÂTIPLER : Sedat Baran (Çorum), Muzaffer Önal (Tokat)

BAŞKAN — Efendim; çoğunluğumuz var, Oturumu açıyorum.

Danıştayda açık bulunan Üçüncü ve Dördüncü Daire başkanlıkları için yapılan seçimlerin neticesini arz ediyorum.

Danıştay Üçüncü Daire Başkanı seçimine 277 zat katılmış ve neticede :

Cemal Yorulmaz	108
Cudi Özal	85
Feyzi Erçin	84 rey almışlardır.

Bu vaziyete nazaran nisap hâsıl olmadığından seçimin yenilenmesi icabetmektedir, onu da gelecek birleşimde yaparız.

Danıştay Dördüncü Daire Başkanı seçimine 254 zat katılmış ve neticede;

Baha Arkaç	216
İhsan Pırnar	28
İbrahim Sevil	6
Cudi Özal	4 oy almışlardır.

Bu neticeye göre Baha Arkaç 216 oyla Danıştay Dördüncü Daire Başkanlığına seçilmiştir. Kendisini tebrik eder, muvaffakiyetler dilerim.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar, biraz evvel verdiğiniz kararla, Danıştay daire başkanlarının seçiminin bugün yapılmasını kabul ettiniz. Şimdi kazana-

miyan arkadaşların seçiminin tekrar bugün yapılması lâzımdır. Gelecek birleşime bırakılması doğru değildir. Usule de aykırıdır. (Devam edelim sesleri)

BAŞKAN — O halde devam ediyoruz.

Adayları tekrar okuyorum :

Cemal Yorulmaz,
Cudi Özal,
Feyzi Erçin.

BAŞKAN — Tasnif heyetini seçiyoruz :

Ahmet Başbüyük (Çorum), (yok sesleri)
Abdullah Demirtaş (Elâzığ) (yok sesleri),
Sırrı Atalay (Kars) (yok sesleri),
Ekrem Cenani (Gaziantep),
Bedi Enüstün (Çanakkale),
Elvan Kaman (Kırşehir) (yok sesleri),
Zühtü Hilmi Velibese (İzmir) (yok sesleri),
Besim Besin (Kütahya),
Zonguldak seçim çevresinden oyların toplanmasına başlıyoruz :

(Oylar toplandı).

BAŞKAN— Reylerini kullanmayan arkadaşlar lütfen reylerini kullansınlar.

Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Tasnif neticesine intizaren birleşime 10 dakika araveriyorum.

Kapanma saati : 17,07

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 17,25

BAŞKAN — Başkanvekili Muhlis Tümay

KÂTIPLER : Sedat Baran (Çorum), Muzaffer Önal (Tokad)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

Danıştay Üçüncü Daire Başkanlığı için yapılan seçimin tasnifi neticesinde (250) zat oya katılmış, neticede :

Cemal Yorulmaz 143,
Cudi Özal 60,
Feyzi Erçin 46,

Rey almıştır, bir tane de çekinse vardır, yeter sayı mevcuttur, 143 reyde Cemal Yorulmaz Danıştay Üçüncü Daire Başkanlığına seçilmiştir. Tebrik eder, muvaffakiyetler dilerim.

Efendim bir önerge var.

Başkanlığa

Gündemdeki yorum önergesiyle kanun teklif ve tasarılarının, sorulardan önce görüşülmesinin oya konmasını arz ve teklif ederim.

Siird Milletvekili

Mehmet Daim Süalp

BAŞKAN — Gündemdeki yorum önergesiyle kanun teklif ve tasarılarının sorulardan önce görüşülmesini isteyen Mehmet Daim Süalp arkadaşımızın önergesini oyunuzda arzedeceğim. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Gündemdeki yorum isteği ile kanun teklif ve tasarıları sorulara takdimen görüşülecektir.

6. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Seyhan Milletvekili Reşad Güçlü'nün, Basın Kanununun 36 ncı maddesindeki (Basın yoluyla işlenmiş bulunan suçlar) tâbirinin yorumlanması hakkında önergesi ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (4/199)*

BAŞKAN — Müzakereye devam ediyoruz. Rapor daha evvelki birleşimde okunmuştu.

Şimdi söz alan arkadaşların isimlerini okuyoruz. Cihad Baban, Reşad Güçlü, Mazhar Özsoy, Kemal Yörükoğlu, Halil Özyörük, Celâl Yardımcı, Abbas Çetin, Necip Bilge, Mehmet Daim Süalp, Süreyya Endik ve Fehmi Çobanoğlu.

Cihad Baban.

CİHAD BABAN (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, şu dakikada müzakeresini yaptığımız yorumun teşriî hayatımızda olduğu kadar Devlet hayatımızda da prensiplere taallük eder bir ehemmiyet arzettiğini söylemekle söze başlamak istiyorum. Mesele: Ağır cezayı müstelzim suçlar irtikâp eden basın mensupları, daha doğrusu, bu suçları basın yoluyla irtikâp ederlerse, aske-

rî mahkemeye verilmeli midirler, verilmemeli midirler? Bu hususta mevzuatımız ne diyor?

Evvelâ böyle mühim bir prensip meselesini, huzurunuzda getirdiği ve bu uğurda nokta-i nazar teatisine imkân hazırladığı için, Reşad Güçlü arkadaşımıza teşekkür etmek isterim. Ve yine böyle bir prensip dâvasında hürriyet ve adalet fikrinden mülhem olan ve kendilerini üstün, esre hukukçuluğunun çerçevesi içine kaptırmayan komisyon üyelerinin ekseriyetine de şükranlarımı arz etmek isterim.

Arkadaşlar, Elimizde dünden kalma, antide-mokratik dediğimiz ve uğrunda mücadele ettiğimiz birtakım kanunlar vardır. Bunlardan bir tanesi de, şudur. 1940 senesinde, yani harbin, en buhranlı devrinde, yani, dış tehlikeler dolayısıyla tek parti sisteminin, alabildiğine genişlediği zamanlarda, Halk Partisi ekseriyeti, 21.VIII. 1940 tarihinde yürürlüğe giren bir kanunla Türk Ceza Kanununun 161 nci maddesine ve diğer bazı maddelere uyan suçlara mütaallik duruşmaların askerî mahkemelerde görülmesini temin etmek istiyor.

Evvelâ bunun nedeni üzerinde durmak lü-

zum ve zaruretini hissediyoruz. Memlekette doğru dürüst ve normal işliyen mahkemeler varken, bunların vazifeleri ve salâhiyetleri kanunlarla tesbit edilmişken, bâzi suçlar neden askerî mahkemeye veriliyor?

Bunun mânasını düşünmek bile insana giran geliyor. Ya, sivil mahkemelerin adaletinden emin değillerdir. Yahutta normal mahkemelerin adaletinden emindirler. Fakat âdilâne karar istemedikleri için, işi askerî mahkemelere sevk etmektedirler. Her iki fikri de kafamızdan nehyederiz, mahkemelerimizi, sivil veya askerî bu türlü düşüncelerden tenzih ederiz. Öyleyse, bu kanun tedvin edilirken lüzumsuz bir iş yapmış ve nahak yere askerî mahkemelerimizi kanunsuz karar vermenin töhmeti altında bırakmışlar, veya, normal mahkemelerimizin adaletinden şüphe eden bir zihniyetle bu kanunu tedvin etmişlerdir.

Diğer taraftan şunu da söylemek mecburiyetindedeyiz ki, sayın arkadaşlarım, bu kanunu tedvin eden, sabık iktidar, gerçi, gazeteleri kapatmış, zulüm yapmış, baskı yapmış, gazetecilere kelepçe vurmuş, fakat, bu kanunu tatbik etmemiş ve hiçbir gazeteciye neşir suçundan dolayı askerî mahkemeye vermemiştir. (Sağdan alkışlar).

Bu hususu da istitraden arzettikten sonra partimizin programına temas eden hususlara geliyorum.

Demokrat Parti, fevkalâde kanunları, fevkalâde usulleri, teviz etmez. Onun bugünkü liderinin ağzından daha muhalefet saflarında iken duyduğum bir sözü hatırlatacağım.

«Birgün iktidara gelebiliriz, fakat iktidara gelince, prensiplerimize ve hele hürriyet dâvamıza o kadar sadık kalacağız ki hürriyetin genişliği birgün bizi altına alırsa, ona da seve seve katlanacağız.»

Bu idealist sözleri, sabık iktidarın dâvaları askerî mahkemeye vermesini istemesi şeklinde tecelli eden terör zihniyetiyle mukayese ediyorum. Ve diyorum ki arkadaşlar, biz kendi düşüncelerimize, prensiplerimize, kendi kendimize mutabık olmak için, böyle müesseseyi yaşatmamalıyız.

Mühterem arkadaşlar; basın dâvalarının, askerî mahkemeye verilmesini terviç edecek ve kabul edecek tek arkadaşım mevcudiyetine inanmıyorum. Eğer bugünkü Demokrat iktidar böyle bir kanunla Meclise gelmiş olsa idi bu istek

ittifakla muhakkak ki geri gevrilirdi. Fakat aslında, askerî mahkeme taraftarı olmakla beraber yani prensipte mutabakat halinde olmamıza rağmen, komisyonun ekseriyet görüşüne iştirak etmiyen bir akalliyet de vardır.

Demokrat Parti iktidarı gelip de Sayın Özyörük Adalet Bakanı olunca anlaşılan fazla kanunperver olduğundan Halk Partisinin neşir ve ilân ettiği, kanunculuk bakımından tatbik etmemekle doğru yapmadığı fakat hakikatta işlediği kusuru kâğıtta bırakarak bir de tatbik yoluyla kambur üstüne kambur eklememiş halde Sayın Özyörük hukukçuluğuna mutabık olarak kanunu tatbik ederek kanunculuk yaptı. Fakat bu tatbikat hem partimizin prensipleri bakımından, hem hak ve adalet icapları bakımından zararlı ve fena neticeler doğurdu. Biz Halil Özyörük'ten bu kanunun tatbikını değil, ilgasını teklif eden bir kanunla karşımıza gelmesini bekler ve ister ve beklerdik.

Bu hükümlerin tatbiki belki kanuni oldu ama... Bu tatbikat hem vicdanı âmmeye hem demokrasiye ağır geldi ve üstelik yanlış akisler de yaparak bizi medeni dünyanın karşısında fikir hürriyetini hukuktan anlamıyan insanlardan müteşekkil askerî mahkemeler yoluyla tahdit ediyormuşuz gibi bir fikir yarattı ve hiç şüphe yok bu bir menfi hizmet oldu.

Komisyon raporunda muhalif kalan arkadaşlar diyorlar ki: Basın Kanununun tefsiri istenen 36 ncı maddesindeki ibarede:

«Bu kanunda yazılı olan veya basın yoluyla işlenmiş olan suçlardan ağır cezayı müstelzim olanları bu nevi dâvalara bakmakla görevli mahkemelerde ve diğerleri asliye ceza mahkemelerinde görülür denmektedir.» Binaenaleyh, madem ki madde doğrudan doğruya ağır ceza mahkemelerine verilir demiyor da, bu nevi dâvalara bakmakla görevli diyor, şu halde askerî mahkemeler de görevlidirler.

Halbuki arkadaşlar, Matbuat Kanunu, hususi bir kanundur, usulü muhakemesi, hattâ bu dâvayı rüyet edecek mehakimin tarzı terekübü bile başkadır. Âme haklarına, insan haklarına temas eden, hakkında milletlerarası hükümlerin konmasını istiyen, hattâ bizim de iştirak ettiğimiz konferanslarda Birleşmiş Milletlerin himayesi altında bünye ve hüviyeti tesbit edilen bir müessesenin hukukudur. İhtisas ister. Geniş bir dünya görüşü ister. Bu dâvaları rüyet eden hâ-

kimlerin bu işin mekanizmasını bilmeleri icabeder ve bu dâvaların usulü muhakemesi dünyada birleştirilmeye doğru gitmektedir. Kanunun esbabı mucibe lâyihasında ağır cezalı suçların yalnızca ağır ceza mahkemelerinde rüyet edileceği sarih olarak kaydedilmiş, askerî mahkemeler hatıra bile gelmemiştir. İş böyle olunca, hukuka, mantığa, dünya gidişine aykırı olarak biz neden istisnai hükümlere gidelim? Meselenin bünyesi dolayısıyla matbuat dâvalarına askerî mahkemeler neye baksın? Şu halde neden kendimizi zorluyoruz arkadaşlar? Neden şiddete, salâhiyet-sizliğe doğru kendimizi itiyoruz?

Arkadaşlar diyorlar ki, bu tefsir çıkarsa, verilmiş kararlar hakkında zorluklar olacaktır. Biz, basın yoluyla askerî mahkemeye gitmiş dâvaların korkutacak kadar çok olacağına kaani değiliz. Bununla beraber bugün kısa yoldan dönmeye mecburuz. Çünkü, ilânihaye demokrat Cumhuriyet Devleti askerî mahkemelerle iş görmeyecektir. Gecikirsek dâvalar daha çoğalır ve daha muğlak bir mahiyet arzedecektir. Evleviyetle kısa yoldan dönmek faydalıdır. Ben muhterem Heyeti Umumiyyeden raporun kabulünü rica edeceğim. Haber aldık ki; Hükümet daha geniş bir kanunla huzurunuzda gelecek ve bileümle askerî mahkemelere gönderilen dâvaları sivil mahkemelere irca edecekmiş. Bu haberi memnuniyetle karşılamış olmakla beraber, böyle bir kanun gelecek diye tefsiri yolundan alkoymayı şahsan doğru bulmuyorum. O kanunla bu tefsir aynı istikamettedir. Tefsir talebi kanunu desteklemiş olacaktır. İyi niyetinden şüphe etmediğimiz Adalet Bakanının bu tefsiri desteklemesini rica ediyorum. Çünkü; bundan sonra bu dâvalar askerî mahkemeye gitmezse, bundan rejimimizin itibarı çok şeyler kazanır. Bu rejimin itibarını da adaletin salâbeti kurar.

BAŞKAN — Reşad Güçlü.

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) — Muhterem arkadaşlarım, bu tefsir talebini niçin huzurunuzda getirdim, müsaadenizle bunu izah edeyim :

Arkadaşlarım, kanunun iyisi, kötüsü, cemi-yete uyarı, uymazı olabilir. Fakat bunların hepsinden kötüsü, bir kanunun yanlış ve sakat tatbik edilmesidir.

Arkadaşlar, ben şu kanaatteyim ki; daha yakın bir zamanda, muhterem Heyetinizin ka-

bul buyurmuş olduğu Basın Kanunu, sakat ve yanlış tatbik edilmektedir.

Muhterem arkadaşlarım; ben basın suçlarını sivil mahkemeler görsün veya askerî mahkemeler görsün diye bir tezle huzurunuzda gelmiyorum. Benim tezim şudur: Bu kanun meriyette bulundukça basın suçlarının askerî mahkemelere gitmesi kanunsuzdur. Bundan dolayı, yani tatbikattaki bu aksaklıktan ötürü, bu tefsir talebi ile huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Muhterem Meclis, belki basın suçlarının tamamen affını düşünür, yahut basın suçlarının Engizisyon mahkemelerinde görülmesini düşünür. (Meclis böyle şey düşünmez sesleri). Misal veriyorum. Benim tezim, biraz evvel de arzettiğim gibi, mevcut kanunun Meclisin, esbabı mucibe lâyihasının, partimizin ve Hükümetin düşündüğü şekilde doğru tatbik edilmesini teminden ibarettir. Kanun, yanlış tatbik ediliyor diyorum. Bunu nereden çıkarıyorum? Müsaadenizle izah edeyim: Arkadaşlarım, partimizin programının 26 nci maddesinde adalet işleri kısmında aynen şöyle yazıyor : «Bir memlekette adalet işlerinin görülmesi, millî iradenin ifadesi olan kanun hükümlerinin yerine getirilmesi demek olduğundan, bu işin, aynı mercie bağlı bir tek yargı cihaziyle, yani kaza birliği usulüne göre sağlanması lüzumuna inanıyoruz.»

Müsaade ederseniz, kabul veya ret sizindir. Vahdeti kazaya, kaza birliğine partimiz inanmaktadır. Bunu bir tarafa koyalım. Sayın Başbakan ilk Hükümet programını okurken aynen şöyle söylüyor : «Kanunlarımızda, itiyatlarımız ve telâkkilerimizde tek parti devrinden artakalan ne varsa tam olarak tasfiye edeceğiz. Bu cümleden olmak üzere meselâ Matbuat ve Ceza kanunları ve Memurun Muhakemat Kanunu gibi bellibaşlı antidemokratik hükümleri ihtiva eden kanunları ve mevzuatımız içinde yer yer tesadüf olunan buna mümasil hükümleri demokrasi ruhuna uygun tâbirlerle huzurunuzda getireceğiz.» Bu şekilde bir ruh içerisinde bulunan Hükümetin acaba bir Basın Kanunu tedvin ederken, basın suçlarının askerî mahkemelerde görülmesi düşünülmüş olmasını kim iddia edebilir? Bunu iddia etmek, doğrudan doğruya Hükümeti itham etmek demektir, Hükümet okuduğu programa hiyanet ediyor demektir.

Muhterem arkadaşlar; Hükümet programında vaziyet bu şekilde iken, getirmiş olduğu Ba-

sın Kanununun bu maddesi muhterem Meclis tarafından ufak bir virgül şeklinde değiştirilmiş olsaydı burada bu derece cesaretle konuşmazdım. Hükümetin teklifi, gerek komisyonda ve gerek Heyeti Umumiyede aynen kabul edilmiştir. Bu şekilde düşünen bir Hükümet, basın suçlarının askerî mahkemelerde rüyetini düşünebilir mi?

Muhterem arkadaşlarım; tefsir üzerinde duruyoruz. Tefsir, kanunun mir hükmünün yanlış anlaşılmasını ve yanlış tatbikini önlemek ve vâzu kanunun maksadına uygun bir şekilde, tatbik edilmediği zaman, bunu doğru yola getirmek demektir. Muhterem arkadaşlarım; bunu böylece tebarüz ettirdikten sonra kanunun esbabı mucibesine bakalım. Bu kanun niçin getirilmiştir?

Yine, Hükümet gerekçesini okuyorum :

«Demokratik nizamın gerektiği şekilde kuvvetlenmesini ve gelişmesini sağlayacak vasıtalarından sayılan basın ve yayım, aynı zamanda halk efkârının temsileisidir» diyor. Daha ileride;

«Türkiye'mizde gelişmesine ve kökleşmesine çalışılan demokratik hayatın icabatından olmak üzere yeni görüş ve yaşayışa uymıyan bâzı mevzuatın değiştirilmesinin ve gerekirse yeni baştan tanzim edilmesinin sağlayacağı faide göz önünde tutularak birtakım usuller getirmiş bulunuyoruz.» diyor.

Muhterem arkadaşlar; bu arada istidraden şöyle bir şey soracağım. Acaba bu kanun tatbik edilirken, bugün elimizde mevcut kanun tatbik edilirken bu şekilde tatbik edilmeseydi yani basın suçlarını doğrudan doğruya kanundan ve esbabı mucibeden benim anladığım ruha dayanılarak diğer mahkemelere götürseydi ve Hükümet size deseydi ki; kanun yanlış tatbik ediliyor, bunun 161 nci maddeye göre askerî mahkemeye gitmesi lâzımdır, böyle bir tefsir istiyorum deseydi, acaba siz böyle bir tefsiri kabul edecek mi idiniz?. Kaldığı daha ileride, esbabı mucibe lâyihasının maddeleri izah eden kısımda, kanunun 38, 39, 40, 41, 42 ve 43 nci maddeleri hakkında şöyle söylemektedir : «Basım suçlarının tahkik ve takibinde uygulanacak usul hükümleri basın ve yayımın hususiyetine binaen umumi hükümlerden ayrı özel bir statüye tâbi kılınmıştır. Basım yoluyla işlenen ağır cezalı suçlar, ağır ceza mahkemelerinde görülecek, bunun dışında kalan bütün basın dâvalarına asliye ceza mahkemelerinde bakılacaktır».

Şimdi bâzı arkadaşlarımız diyorlar ki : «Bu kabîl dâvalara bakmakta görevli mahkemelerde görülür» dendiikten sonra bir de ağır ceza mahkemelerinden bahsedilmektedir. Bundan mâna çıkarmaya çalışmak bence hatadır.

Bu kadar izahattan sonra ben en şiddetli muarızlarımızı da tatmin etmiş olduğumu zannediyorum. Kaldığı kanunun hükmünü muarızlarımızın anladığı gibi kabul edelim, kanunun 35 nci maddesini arzedeceğim, lütfen dikkat buyurmanızı istirham edeceğim.

«Bu kanunda yazılı olan veya basım yoluyla işlenmiş bulunan suçlardan dolayı günlük mevkuteler hakkında 3 ay ve diğer basılmış eserler hakkında altı ay içinde açılmıyan dâvalar dinlenmez» diyor.

Eğer biz bunu bu umumi hükümlere tâbi tutacak olursak, yani 161 nci maddede tadat edilen bir suç olduğunu kabul edecek olursak, yedi ay sonra müddeiumumilik takibata geçemez. Kanun burada altı aylık bir müruruzaman kabul etmiş bulunmaktadır. Umumi hükümde beş sene, on sene müruruzaman kabul edilmiştir. Şimdi bu dâvayı göreceğiz mi, görmeyecek mi?

Arkadaşlar, bir kanunun muhakeme usulü ne işe tatbik şeklinin de aynı olması lâzımdır. Altı ay müruruzaman kabul edilmiştir. Binaenaleyh, ne kanunun ruhu ile, ne de lâfzı ile kabîli telif değildir.

Muhterem arkadaşlar; üzülererek haber aldım ki, Sayın Adalet Bakanı Komisyonda bu tefsirin aleyhinde bulunmuş, biz yeni esaslarla yeni bir kanun getireceğiz, demişler. Daha evvel arzettiğim gibi dâvamız, basım yolu ile işlenmiş olan suçların şu ve bu şekilde görülmesi değil, elde mevcut kanunun doğru dürüst tatbik edilmesidir. Bunun üzerinde dikkatle ve titizlikle durmamız hepimizin boynunun borcudur. Bu kadar izahattan sonra zannediyorum ki, bütün muarızlarımızı tatmin etmiş bulunuyorum. (Muarız yok sesleri). Ve bu mevzu üzerinde, bu tefsir kabul edilecek olursa, şu veya bu adamın dâvası yeniden görülecektir, şu veya bu adam mahkûm olacaktır, beraet edecektir diye bir düşünceye saplanmak, muhterem meclise ve bu meclis âzalarına aslâ yakışmaz, bundan hepimizi tenzih ederim. Meclis bir şahsın mahkûm olması veya beraet etmesi için kanun çıkarmaz.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Söz Mazhar Özsoy'undur.

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI HALİL ÖZYÖRYK (İzmir) — Söz istiyorum, şahsıma satıldı.

BAŞKAN — Komisyon namına mı, şahsınız namına mı?

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) — Her ikisini de mezc ederek cevap vereceğim.

BAŞKAN — Buyurun.

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir; — Seyhan Milletvekili Resad Güçlü arkadaşımız tarafından Büyük Meclise sunulan bir teklif ile Basın Kanununun 36 nci maddesinin tefsiri istenmektedir. Tefsir sebebi olarak da bu kanunun 36 nci maddesindeki (Bu kanunda yazılı olan veya basın yoluyla işlenmiş olan suçlardan, ağır cezayı müstelzim olanların bu dâvaları görmekle mükellef mahkemelerde ve diğerleri Asliye ceza mahkemelerinde görülür) ibaresindeki (görmekle mükellef mahkemeler) den ağır ceza mahkemelerinin kastedilmiş olduğu ve Türk Ceza Kanununun 161 nci maddesine uyan suçlara ait dâvaların askerî mahkemelerde görülmesinin doğru olamayacağı ileriye sürülerek bu maddenin tefsiri lüzumundan bahs olunmaktadır.

Yüksek malûmunuzdur ki, tefsir talebi, kanun metninde bulunan bir kelimenin veya bir cümelenin mâna ve mefhumunda müphemiyet ve muğlâkiyet bulunmasından dolayı hakiki mânânın tâyin ve beyanına mütedair olmak icabeder.

Tefsiri istenen Basın Kanununun 36 nci maddesindeki ibarenin delâlet eylediği hükmün tâyininde bir gizlilik veya müemellik bulunmadığını zannediyorum. Çünkü, yine yüksek malûmları olduğu üzere Türk Ceza Kanunundaki 161, 153 ve 155 nci maddeler, Askerî Ceza Kanununun 58 nci maddesinde 1940 tarihinde 3914 sayılı Kanunla yapılan bir tadil ile Askerî Ceza Kanununa ve tabiatıyla askerî kazaya nakledilmiş, ve askerî Muhakeme Usulü Kanununun 3915 sayılı Kanunla değiştirilen 3 ncü maddesinde sivil ve asker her kim olursa olsun, bu maddelerdeki suçları işlerse askerî mahkemede muhakemesinin yapılması icabedeceği de gösterilmiştir.

12 seneden beri devam eden tatbikat bu yol-

da cereyan etmiş ve askerî ve adli mahkemeler arasında ne icabî ve ne selbî hiçbir ihtilâf tekevvün etmemiş iken muhterem arkadaşımız bunu muhtae tefsir görmüşlerdir.

Basın Kanununun 36 nci maddesinde maksadın tamamen anlaşılmasını müstehil kılan bir hal mi vardır? Ve bu suretle metninde bir müphemiyet mi vücut bulmuştur? Yoksa bünyesi itibariyle kendinden ne kastedildiği anlaşılma-yan bir cümle mi mevcuttur? Veya hem askerî, hem umumi bir suç mânasına geldiği için her iki kaza merciinde görülmesi gereken bir dâva mevzuu şeklini mi almıştır?

Bu cihetler hakkında tefsir talebinde hiçbir izah bulunmadığı gibi teklif sahibi arkadaşımız komisyonca vâkı dâvete icabet ederek bizlere izah etmek lütfunda bulunmadıkları için tefsir istoginin sebebini anlamak da mümkün olamamıştır. Yalnız gerekçede söylenen söz (bu kabîl dâvaları görmekle mükellef mahkemeler) cümlesinden ağır ceza mahkemelerinin kastedilmiş olduğunu bildiren bir beyandan ibarettir.

36 nci maddeyi başından sonuna kadar okursak böyle bir kasdın vücuduna delâlet edecek bir işaret bulunmadığını görmek kabildir.

Basın Kanununun 36 nci maddesinde deniyor ki: Basın yoluyla işlenen suçlardan ağır cezayı gerektirenler bu kabîl dâvalara bakmakla görevli mahkemelerde ve diğerleri asliye mahkemelerinde görülür.

Madde metninde asliye mahkemeleri açıkça gösterilmiş bulunduğu halde Ağır Ceza Mahkemesi tâbirinin kullanılmamasının elbette bir sebep ve illeti olmak icabeder. Ağır ceza mahkemeleri sözünün maddede açıkça zikredilmesinin sebebi ise bellidir. Çünkü her ağır ceza gerektiren suç mutlaka ağır ceza mahkemesinde görülmez, bu hâdisede olduğu gibi.

161 nci madde ile 153 ve 155 nci maddeler ve casusluk suçları gibi birçok ağır cezalı fiiller askerî mahkemelerin vazifeleri arasına kanunen girmiş olduğu için bu kabîl dâvaları rüyet merci askerî mahkemeler olmuştur. Bu maddeler içinde 153 ve 155 nci maddelerde gösterilen suçlar askerî kanunlara karşı itaatsizliğe askerî vazifeleri ihlâl eden fiillerden başka halkı kanunlara karşı gelmeye teşvik, memleketin emniyetini bazmaya yarıyacak makale neşretmek veya halkı askerlikten soğutmak için makale yazmak veya telkinatta bulunmak

veya umumi bir toplantıda nutuk söylemek fiilleri bulunduğu gibi 161 nci maddede de âmenin telâş ve heyecanını mucip olacak ve halkın mâneviyatını kırarak hareketler vardır.

Bu maddelerdeki suçlar basm yoluyla işlenmiş, işlenmesin suçlarının muhakemesi askerî mahkemelerde yapılır. Bu sebepten kanunda (Ağır Ceza Mahkemeleri) sözü kullanılmamıştır. Ve bu beyan tarzı bir lüzum ve zarurete dayanmaktadır. Çünkü ağır ceza mahkemeleri sözü kullanılmazdı. Durum böyle olduğuna göre şimdi, (Bu kabil dâvalara bakmakla görevli mahkemeler) cümlesinden maksat ağır ceza mahkemeleridir demeye nasıl imkân bulunabilecektir?

Büyük Millet Meclisi, 12 numaralı tefsirle bundan çok evvel divanı harblerin mahkeme tâbirinin şümulünde dâhil olduğuna karar vermiştir. Bu yoldaki tâbirlerin medlûl ve mefhumları böylece de taayyün etmiş bulunmaktadır.

Diğer tefsirler arasında kıymet ve ehemmiyeti aşikâr olan teşriî tefsirin, ona takaddüm eden hâdiselere de şümulü olması itibariyle bu hususta çok ihtiyatlı bulunmak lâzımgelceği kanaatindeyim.

Filhakika tefsirden evvel katılmış hükümlere tefsirin şümulü olamayacağı ve bu hükümlerin infazı lâzımgelceği, mühkem kaziyenin icabı olarak umumiyetle kabul edilmiş bir esastır. Eğer hüküm katılmamış ise temyiz yoluna gidildiği takdirde bittabi tefsir muktazasına göre hükmün bozulmaması iktiza eder.

Muhterem arkadaşlar; tefsirin faydaları olmakla beraber şüphesiz bâzi mahzurları da vardır. Tefsire muhtaç olan kanun yeni ise ve tatbik görmemiş ise tefsirin hiçbir zararı olamaz. Fakat eski bir kanun ise bu takdirde üzerinde mahkeme içtihatları belirmiş ve umumiyetle anlaşılmış olan mâna itibariyle tatbika devam edilmiş iken tefsir ile tatbik şekli değiştiği zaman birtakım hakların ziyaa uğraması ihtimali mevcuttur. Ve bu hal teessüs etmiş bir hukukî düzenin değişmesi demektir. Şimdi 153, 155, 161 nci maddelere uyan suçlardan dolayı bugüne kadar ihtilâfsız olarak askerî mahkemelerde görülmekte olan dâvaların umumi mahkemelere intikal etmesi esas itibariyle arzuya şayandır. Çünkü bu dâvaların askerî mahkemelerle hakikaten hiçbir ilgisi yoktur. Bu maddeler ni-

gin 1940 senesinde askerî mahkemelerin görevine katılmış ve bunun mukni sebepleri neden ibarettir? Bunu 3914 sayılı Kanunun gerekçesinden açıkça anlamak mümkün değildir. Bu itibarla aslanan keyfiyet, askerî fiil ve hareketlerle münasebettar olmıyan bu maddelerdeki suçlara ait dâvaların umumi kaza merciinde görülmesidir.

Tefsir işi Karma Komisyonunda görüşülürken sayın Adalet Bakanı, mâruz maddelere temas eden suçlara ait dâvaların umumi mahkemelerde görülmesi için bir tasarı hazırlanmakta olduğunu söylemişlerdi.

Tefsir talebini kabul etmeye çoğunlukta bulunan arkadaşlarımızı sevk ve imale eden sebebin daha ziyade bu beyan olduğunu zannetmekteyim. Fakat bu neticenin istihsalini, bir tefsir ile değil bilâkis bir tesis yolu ile sağlamak icabeder. (Alkışlar).

Raporda bahsedilen usul meselesi rüyet merciinin değişmesini katiyen icabettirmez. Hangi kaza mercii bu dâvayı görecekse o dâva için muayyen hususi usulü muhakemeyi tatbikle mükellef olur. Tefsir talebi kabul edilirse şu garip neticelerle karşılaşmak zaruridir:

1. Bahis konusu olan...

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) — Usule aykırı konuşuyor. Kabul edilirse, diye neticelerinden bahsedemez. Edilsin mi, edilmesin mi?

HALİL ÖZYÖRÜK (Devamla) — Bir ihtimal olarak mütalâa edilmektedir. Lehte veya aleyhte olabilir. (Soldan devam, devam sesleri).

BAŞKAN — Devam ediniz efendim.

HALİL ÖZYÖRÜK (Devamla) — 1. Bahis konusu olan 153 - 155 ve 161 nci maddelerdeki suçlar eğer sözle işlenmiş olursa askerî mahkemelerin salâhiyetleri ve vazifeleri henüz kaldırılmadığı için askerî mahkemelerde görülecektir. Yok neşir yoluyla ve neşir vasıtasıyla işlenirse ağır ceza mahkemelerinde bakılacaktır.

Bizim mevzuatımızda her hangi bir dâvanın böyle iki taraflı kaza merciinde görüşülmesini gerektiren bir usul mevcut olmadığı gibi başka devletlerin usul kanunlarında da böyle bir durum asla yer almamıştır.

2. Tefsirin kabulü halinde askerî ve adli kaza mercileri aynı maddelerdeki suçlara ait dâvalara bakmakla görevli olacağı için bunun

sonunda esas mahiyetleri bir olan fiillerden dolayı her iki kaza merciinden birbirine uymayan kararlar çıkacaktır.

Halbuki adaletin tatbikında eşitlik esastır. Çeşitli mahkemelerden sudur edecek mukarreratın birbirine uymaması ise daima mukadder olan bir âkıbettir.

Arzylediğim ve hile ekalliyette kalan ben ve arkadaşlarım bu suçların askerî mahkemelerde kalmamasına asla taraftar değiliz. Bunun bir evvel bir kanun ile ıslahı gereklidir. Yalnız arz ve izah eylediğim üzere birbirine aykırı kararlarla adaleti şüpheye düşürecek bir neticeye sebebiyet vermesi mümkün olan tefsir kararının filhal verilmesini lüzumlu kılaacak âcil bir sebep bulunmadığı ve tefsirin şartları da mevcut olmadığı için tefsir isteğinin reddine karar verilmesini diliyoruz. (Bravo sesleri, alkışlar).

Hükümetçe hazırlanmakta olduğu bildirilen kanun tasarısı Yüksek Meclisin tasvibine iktisad ederse mesele esasından halledilmiş olacak ve tefsir gibi istisnai bir yola gidilmeye de lüzum kalmıyacaktır.

Sayın Cihad Baban'ın hakkımdaki sözlerine beyanı teessürat etmeyi bir his sahibi olarak ifade etmek mecburiyetindeyim.

161 nci madde bugün dahi yürürlüktedir, ben bir Adalet Bakanı olarak tatbikına nasıl mümanaat edebilirdim? Bugün Adalet Bakanı olan sayın Rükneddin Nasuhioğlu arkadaşımız dahi bu tatbika muhalefet edebilirler mi? Şu halde yürürlükten kaldırılinceye kadar da devam edecektir. Biraz evvel arzettim. Ben şahsan dahi bugünkü durumun devamını terviç eden bir arkadaşınız değilim. Ama bu tefsir yolu ile değil tesis yolu ile yapılmalıdır. Başka çaresi yoktur.

Takdir Yüksek Meclisindir. (Sürekli ve şiddetli alkışlar).

REŞAD GÜÇLÜ (Seyhan) — Komisyon üzası sıfatiyle Halil Özyörük'ten sual soracağım.

BAŞKAN — Bir milletvekilinin diğer milletvekilinden sual sormasına tüzük müsait değildir.

MAZHAR ÖZSOY (Maraş) — Muhterem arkadaşlar; Seyhan Milletvekili Reşad Güçlü arkadaşımızın, Basın Kanununun 36 nci maddesi hakkında tefsiri mutazammın önergesi; Adalet Komisyonunda tetkik edildi.

Ben de kabul edilen tefsir kararının aleyhin-

de bulunanlardan olduğum için kanaatlerimi müsaadenizle arzedeceğim.

Esas hakkında Sayın Halil Özyörük mütalâalarını beyan ettiler. Ben de kendi zaviyemden görüşümü arzedeceğim.

Arkadaşlar; malûffu âlinizdir ki; Umumi Ceza Kanunu ve Hususi Ceza Kanunu diye, ceza kanunları ikiye ayrılır. Şimdi Umumi Ceza Kanunuyla, Hususi Ceza Kanunu arasında bazı farklar vardır. Hususi Ceza Kanununda sarahaten yazılı olup da, Umumi Ceza Kanununa muhalif hükümlerde, Hususi Ceza Kanunu tatbik edilir. Binaenaleyh Askerî Ceza Usulü Kanununun 3 nci maddesini müsaadenizle okuyorum. Askerî Usul Kanununun üçüncü maddesi şöyle yazıyor : «Aşağıda yazılı suçları işleyenler askerî şahıslar olmasalar bile askerî mahkemelere verilir :

Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59 ve ilâh...» Burada 58 nci maddeyi okuyalım bakalım ne diyor : «Her kim, Türk Ceza Kanununun 153 ve 161 nci maddelerinde yazılı suçlardan birisini ve 155 nci maddede yazılı halkı askerlikten soğutmak yolunda neşriyatta ve telkinatta bulunmak, veya nutuk irat etmek, fiillerini işleyecek olursa millî mukavemeti kırmak eürmünden dolayı mezkûr maddede gösterilen cezalarla cezalandırılır.»

Şimdi, Askerî Ceza Kanununun 58 nci maddesi bunu böyle yazdığına göre, Hususi Ceza Kanunundaki bu sarahate binaen, umumi Ceza Kanunu hükümlerine göre işlenen bu suç askerî ceza sahasına naklediyor. Bu, nakledildikten sonra «bu, sivil mahkemelere gidecek» diye bir iddia peşinde koşmak hence doğru değildir. Mamefih Basın Kanununun 36 nci maddesini okursak görürüz ki, tefsire muhtaç bir şey yoktur. Tefsire niçin muhtaç olur? Metinde bir müphemiyet ve cümleler arasında tezat olursa tefsiri mucip bir şeydir. Şimdi Basın Kanununun 36 nci maddesini okuyacağım. «Bu kanunda yazılı olan veya basın yoluyla işlenmiş bulunan suçlardan ağır cezayı gerektirenleri, bu nevi dâvaları bakmakla görevli mahkemelerde ve diğerleri asliye mahkemelerinde görülür» deniyor. Dikkat edilecek nokta burasıdır: «Bu nevi dâvalara bakmakla görevli mahkemelerde» burada asliye mahkemelerinde sözünü söylemeye de vâzın kanun hiç tereddüt etmemiştir. «Ağır cezayı gerektirenleri bu nevi mahkemelerde ve diğerleri asliye ceza mahkemelerinde» deniyor. Mahiyeti itibariyle hangi

nevi mahkemeye taallük ediyorsa o mahkemede demektir. Burada taallûku olan mahkeme, eskiden arzettiğim gibi, hususi ceza kanunu metninden anlaşılacağı veçhile, 161 nei madde ne-reye nakledilmişse o mahkemedir; yani askerî ceza mahkemesi. Binaenaleyh, askerî ceza mahkemelerinde görülür. Bunun tefsire muhtaç tarafı var mıdır arkadaşlar?

Mamafih bizim esas mevzuumuz bunun tefsire muhtaç olup olmamasıdır. Yoksa bir matbuat suçunun herhalde askerî mahkemede görülmesi değildir. Bütün arkadaşlar, Meclis heyeti umumiyesi gibi ben de arzu ediyorum ki, bu gibi matbuat suçlularının, umumi mahkemelere gitmesi, askerî mahkemelere gitmemesi lâzımdır. Lâkin mevzuumuz o değil. Hükümet bu hususta bir tasarı hazırlamıştır, yakında getirecektir.

Şimdi, bu 36 nei madde tefsire muhtaç mı, değil mi? Bence tefsire muhtaç değildir.

Arkadaşlar; daha enteresan bir nokta var; 161 nei maddeyi okudum, 58 nei madde, 155 nei madde mucibince basın yoluyla işlenmiş bulunan suçlar askerî mahkemeye intikal etsin. Demek ki, âdi suçlar askerî mahkemeye gidecek, ağır suçlar sivil mahkemelere gidecek. Burada bir tenakuz vardır. (Kâfi, kâfi sesleri)

Siyasi makale yazan askerler, siyasi makale yazdı mı, bu, ağır suç sayılacak ve sivil mahkemelere gidecek. Yazılan bu makaleden dolayı o zat askerî mahkemeye gitsin. Bakın tenakuzlara. Ondan sonra Askerî Ceza Kanununun 96 nei maddesinin birinci fıkrasına bakalım; sözle karşısındakini kıskırtan, kısa hapis, üç aya kadar hapisle cezalandırılır.

İkinci fıkraya bakalım; kıskırtmak, yazı, resim veya sair neşir vasıtalarıyla yapılmışsa, faili 10 aydan 5 seneye kadar hapsedilir. Demek ki, bu 96 nei maddenin birinci fıkrasına göre işlenen suç yazı ile olursa, basın mahkemesine gitsin, bunu şifahi işlerse askerî mahkemeye gitsin. Hiçbir memlekette böyle bir mevzuatın tatbik edildiği görülmemiştir.

Hulâsa ediyorum: tefsir yoluna gitmeye lüzum yoktur. Metin açık ve sarihtir. Ben de, her kes gibi, Hükümetin, yakın bir zamanda bu gibi suçların umumi mahkemelerde takibi için bir kanun getirmesini temenni ediyorum.

BAŞKAN — Söz Adalet Bakanınındır.

(Reye reye sesleri). Müsaade buyurun söz al-

mış arkadaşlarımız vardır. Fikirlerini bildirsünler.

ADALET BAKANI RÜKNEDDİN NASUHIOĞLU (Edirne) — Bu tefsir mevzuunda ben-den evvel söz almış bulunan Sayın Mazhar Özsoy ve Halil Özyörük aşağı yukarı benim yapacağım mâruzatı, ruhu itibariyle, tebarüz ettirdiler. Huzurunuzu fazla işgal etmiyerek, birkaç kelime ile işi izah etmek istiyorum.

Arkadaşlar, bir maddenin veya bir hükmün mahalli tefsir olması, onun tatbikatında, gerek hâkimin veya alâkadaranın bir şüphesi veya tereddüdü mucip hal görmesine bağlıdır.

Bu, selbî ve icabi bir takım görüş ve anlayıştan ileri geilirse, vâzı kanun bundan ne kasrediyor diye huzurunuz gelir.

Mevzuubahis mesele, şimdiye kadar tatbikatta, şu veya bu şekilde ne böyle bir ihtilâf, ne de böyle bir selbî ve icabi ihtihat farkı olmamıştır. Bundan dolayıdır ki, ben haddi zatında bu işi mahalli tefsir görmüyorum. Her şeyden evvel bilinmesi lâzımdır ki, matbuat suçlusunun birkısmı sivil mahkemelere birkısmı askerî mahkemelere indî surette gidiyor değildir. Kanunen vazife almış olan mahkemelere kanuni vazife olarak gitmektedir. Kanunlar mevkiî meriyette buldukça bunların alâkâh mahkemelere gitmesi pek tabiidir.

Diğer taraftan Basın Kanununun 36 nei maddesinde şu cümle vardır; veya basın yolu ile işlenmiş olan suçlardan, ağır cezayı müstelzim olanların bu dâvalara bakmakla görevli mahkemeler... Şimdi (bakmakla görevli mahkemeler) deyince, görevli mahkemeler, kanunen vazife almış mahkemelerdir. Askerî mehakim teşkilâtında, ağır cezayı müstelzim suçlarda görülmekte olduğundan burada mucibi tereddüt, mucibi istibah bir nokta olduğunu görmüyorum. Eğer her hangi bir adlî sistemin bu mahkemeden bu mahkemeye geçmesi meselesini, böyle bir tefsirle, hattâ mukabiline de şâmil tefsirlerle yapmak; adlî sistemin tatbikatında birçok, müşkülâtı mucip olur. Burada Mazhar Özsoy arkadaşımızın bir noktasına çok ehemmiyetle basacağım.

Eğer matbuat suçlarını bir tarafa, diğer suçları bir tarafa vermek suretiyle, gerek hüküm bakımından ve gerekse netayıç bakımından birçok aksaklıkları mucip olur. Onun için mahallî tefsir olmadığını ve kanunun bu bap-

da sarıh olduğunu, böyle bir tefsir hükmünün adalet sisteminin heyeti umumiyesine şâmil olan bir meselede, doğru olmadığını arz ederim. (Alkışlar) (reya reya sesleri)

BAŞKAN — Kemal Yörükoğlu.

ERCÜMENT DAMALI (Sivas) — Efendim, komisyon namına söz istiyorum.

BAŞKAN — Kemal Bey, müsaade buyurun, komisyon namına konuşsunlar.

KARMA KOMİSYON SÖZCÜSÜ ERCÜMENT DAMALI (Sivas) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz bu raporun sözeülüğünü yapmak mevkiindeyim. Ancak Meclisimizin mevzu üzerinde aşağı yukarı tezahüratı ile kanaate benzer bir durumun ihdası muvacehesinde bendenizin, vazifemi ifa ederken bâzı müşkülâtlarla, çekinme ile karşılaşacağımı tabii addedersiniz. Tesadüf beni, pek muhterem ve bransında otorite sahibi olan Özyörük arkadaşımızın, huzurunuzda aksi bir tezini müdafaa zaruretiyle karşı karşıya bırakmıştır. Mamafih muhterem arkadaşlar, bütün istirhamım - çünkü mümkün olduğu kadar kısa mâruzatta bulunacağım - beni lütfen dinlemenizden ibaret olacaktır. Çünkü aksi rey ve kanaatte bulunan arkadaşların muhtemel tezahüratı benim fikri insicamımı bozabilecektir.

Muhterem arkadaşlar, bir tefsir, hakikaten pratikte ve bir ihtiyaç muvacehesinde bahse konu olabilir. Muhterem Özyörük beyanatta bulunurlarken, tatbikatta her hangi bir ihtilâf mı oldu? Dedi. Kendilerine hatırlatırım;

Arkadaşlar da hatırlarlar, Muhtelit Komisyon bu konuyu tetkik ve müzakere ederken, Milli Savunma Bakanlığını temsilen gelen askerî albay arkadaşımız, Askerî Mahkemelerde bu konunun bir vazife ihtilâfı doğurmuş olduğunu, karar çıkararak okudu ve bunu ileri sürdü.

Muhtelit Komisyonda bulunan arkadaşlarımız durumu çok iyi takdir ederler. Binaenaleyh hakikaten kanunun metni ve muhtevası bugün bir tefsir lüzumunu ileri sürecektir mahiyettedir.

Efendim, bu tefsiri muhterem arkadaşımız Reşat Bey getirdiler. Tefsir Basın Kanununun 36 ncı maddesini ilgilendiren bir mevzudur. Raporumuzda telhisen mâruzatta bulunduk. İşin ruhu; muhterem Özyörük'ün temas buyurdıkları gibi, şurada mündemiç bulunuyor:

Bu kanunda yazılı olan veya basın yoluyla

işlenmiş bulunan suçlardan ağır cezayı gerektirenler, bu nevi dâvalara bakmakla görevli bulunan mahkemelerde ve diğerleri Asliye Ceza Mahkemelerinde görülür. Kanun bu metni ile okununca kendi bünyesinde bir salâhiyetin mevcudiyeti kabul edilebilir. Ama bir de ceza mevzuatımıza atfı nazar eyliyelim.

Çok güzel takdir buyurursunuz ki, kaza bir vahdettir, bölünmez. Ama her cemiyette bâzı hususi durumlar muvacehesinde hususi ceza kanunları çıkar, ki bu hususi ceza kanunlarının da kendilerine has metot ve usul kanunları vardır. Askerliğin umumi hayatımızda vâkı değer ve ehemmiyetini göz önünde bulunduran kanun vâzı, hususi bir meslek ve faaliyeti ona saha yapacağı için kendine has suçları ayrı bir kanunda toplamış, Askerî Ceza Kanununu cemiyete sunmuştur ve bu kanunun tatbikatına medar olmak üzere Askerî Usul Muhakemeleri Kanununu çıkarmıştır. Güzel.

Normal olan yol şudur: Askerî şahıs, Askerî Ceza Kanununda mündemiç suçları işlerse, askerî mahkemelerde yargılanır. Yine bunun fevkinda normal olan yol, adliyede şudur; her hangi bir şahıs umumi ceza kanunumuzun maddelerini ihlâl ettiği halde umumi mahkemelerde yargılanır. Esasen bendenize ve bu tefsirin çıkmasına muhalif olan arkadaşlarımıza karşı, şimdiye kadar arzettiğim hususlar hakkında hiçbir itiraz mevcut değildir. Muhaliflerimiz de mâruzatımı kabul ediyorlar. İş nereden çıkıyor? İş, bir tefsirin ortaya atılmasından sonra çıkmıştır.

Vaktiyle 1940 senesinde Umumi Ceza Kanunumuzun çerçevesine giren bir kısım suçlar hakkında, matbuat ile veya matbuat dışı işlenmeleri muvacehesinde, askerî mahkemeleri yetkili kılan bir tadil yapılmıştır. Kanun o zamandan beri meriyettedir. Hâlâ da meriyettedir. Mevcut normal ve tabii nizam, hususi bir nizam, Askerî Ceza Kanunu nizamı müessesistir. İşliyor. Onun yanında 1940 ta umumi mahkemelerin vazifesinden bir kısım suçları alıyoruz, bir kanunla askerî mahkemelere veriyoruz. Bir de geçen sene Muhterem Meclisimizin çıkarmış olduğu Basın Kanunu ortaya konuyor. Basın Kanununun 36 ncı maddesinde çok şümüllü bir tâbir bulunuyor: «Bu kanunda yazılı olan» deniyor veya «basın yolu ile işlenmiş bulunan suçlardan ağır cezayı gerektirenleri, bu nevi dâvalara bakmakla görev-

li mahkemelerde ve diğerleri de asliye ceza mahkemelerinde görülür.»

Şimdi mevzuat bu yolda ortaya atılınca, askerî mahkemelere bir tereddüt gelmiştir. Basın Kanununun 36. maddesindeki sarahat karşısında, Türk Ceza Kanununun 161. maddesi şümü-lüne giren suçlarla umumiyetle vatan aleyhine işlenen suçlar askerî mahkemelere verilir. Vatan aleyhine işlenen suçlar Türk Ceza Kanununun, hepinizin de bildiğiniz gibi, 125, 146 ne maddelerinde yazılıdır. Böyle bir suçla karşılaş-tığımızda acaba yine eskisi gibi mevcut nizama ek olarak, ârıza olarak ilâve edilen 1940 kanunun bize verdiği vazifeyi ifa etmiyecek miyiz? Yoksa daha muahhar Basın Kanunundaki sarahat muvacehesinde bizim bu vazifemiz elimizden alınıyor mu? Basın Kanunu statüsüne mi giriyor? Neşren bu kabil işlenmiş suçlar.

Arkadaşlar, ihtilâfî mucip olan suçlar karşısında tatbikatta hiçbir ihtilâf yoktur deyip çıkıyoruz.

Muhterem beyler, işin içerisinde, tâbir caizse, iki anormal durum vardır. Çünkü bir cemiyet, mümkün olduğu kadar vatandaş cemiyet nizamını ihlâl ettiği anda umumi mahkemelere sevkemelidir. Normal yol budur. 1940 kanunu, umumi mahkemelerin sahai rüyetine giren suçları, hususi mahkemelere sevketme gibi bir keyfiyetle gayritabii ağır ağıssa da, Basın Kanununun hususiyetine binaen bâzı suçların işlenmesi muvacehesinde, umumi mahkemelerin vazifedar kılınmasına rağmen, umumi mahkemelerde bâzı teşkilât değiştirmeleri ve vazife değiştirmesi itibariyle bir nevi gayritabii yol ağıştır. Bu gayritabii ihtiyaçtan doğmaktadır. Çünkü takdir edersiniz; basın yoluyla işlenen suçtur.

Suç niçin teeziye edilir? Çok iyi bilirsiniz; cemiyetin düzeni, asayiş bozulmuştur; orada hakır kaza kendisini gösterecek, bozulan nizam ihya edilecek, suçlu teeziye edilecek, Devlet otoritesi orada fiilen kendisini gösterecek, asayiş iade edilecektir. Basının hususiyeti Çok güzel takdir edersiniz, basın öyle bir vasıta ki onun la işlenen suçlar bir gün, iki gün içinde yalnız muayyen bir sahada değil, memleketi aşarak, bütün vilâyetleri dolaşarak neticelerini 21 milyonluk milletimiz üzerinde gösterecek mahiyettedir. Vâzı kanun kısa zamanda bu kadar geniş bir surette efkârı umumiyeği tehyic edebilecek olan mevzularda elbette hassasiyet gösterecek.

Bundan daha tabii bir şey olamaz. Basın Kanununda, basın yoluyla işlenen suçlar diye bir unsur vaz'edilirken, bu suçlar için hususi bir mahkeme tarzı, tâbir caiz ise hususi bir kanun, hususi bir yol göstermesinin başlıca sebebi budur. Vâzı kanun çok hassastır. Zira heyecan hemen bütün bir memleket içinde bir anda tecelli edecektir. Adalet normal adalet topal yürür, muhterem beyler. Fakat bu ahvalde vâzı kanun adaleti topal yürütmek istemiyor. Sürat istiyor. İşte sürat de bâzan adaletin aleyhine olur. Vâzı kanun güzel düşünmüştür. Usulde garanti hükümleri vaz'etmiştir. Garanti hükümleri nelerdir? Basın Kanununun mütâaddit maddelerini tetkik edecek olursak garanti hükümlerini çok güzel takdir ederiz.

1. İşe asliye mahkemeleri baksın demiştir. Ama, tek hâkimli değil, bu mahkemeler 3 hâkimden mürekkep olsun, demiştir. Görüyor musunuz arkadaşlar? Vâzı kanunu hassasiyete sevkeden bir mevzu karşısındayız. Ağır ceza mahkemeleri baksın «görüşümüze göre, muhalefet görüşüne göre baksın». Ben arzedeceğim, nihayet karar Muhterem Heyetindir.

Basın Kanununu vâzı kanuna tedvin ettirmeye sevkeden âmil ise, tefsir mevzuunda durduğumuza göre, elbette duracağız ve tefsir dayanağı olan şey; vâzı kanunun o andaki düşünceleri olacaktır. Mevzuumuz tefsir mevzuudur. Mevzua siyasi bir renk vermek hiçbirimizin aklından geçmez. Pratik mahzurlar; hiçbir arkadaş pratik mevzuları nazarı itibara alamaz. Tefsir munhasıran kendi sahasında bir kıymettir. Bunun dışında şu veya bu mülâhaza tefsir içinde kendisini asla gösteremeyecektir ve gösteremez de.

Muhterem arkadaşlar; Basın Kanununu, münferiden mütalâa etmeyip de münferit bir maddenin, 36 ne maddenin bir unsuru olarak mütalâa etmeyip; kül halinde nazarı tetkika arzedersek, nokta nazarlarımız, tahmin ediyorum ki, muhterem Halil Özyörük Beyefendiye tamamen hak verdirecek mahiyette tecelli etmiyecektir.

Arkadaşlar; Basın Kanununu harekete getiren, tedvin ettiren ruh; kanunun mütâakip maddelerinde, tefsiri haklı çıkaracak şekilde tecelli etmiştir. Kısaca arzedeğim:

Basın Kanunu, bütün usul kanunlarımız dışında ayrı usuli hükümler vaz'etmiştir. Mese-

lâ üç aylık şikâyet müddeti vardır. C. Savcılara bir haftada hazırlık tahkikatını bitirmelerini emreylemiştir. Basın yoluyla işlenen suçları acele mevaddan saymıştır. Yani tatil müddetlerinde rüyet edilecektir.

Arkadaşlar, Basın Kanununun mütaakıp maddelerinde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun iki yüzüncü maddesindeki tevkif zarureti yoktur, diye bir maddemiz daha vardır. Bunların tefsirle ilgisini biraz sonra arzedeceğim.

40 nci madde; Yargıtayda diğer işlerden önce bakılır, diyor. Muhterem arkadaşlar, dikkat ederseniz Basın Kanununun şumulüne giren dâvalarda takip edilecek usul, tamamen umumi mahkemelerimizde takip edilen usule tetabuk etmektedir. Cumhuriyet savcıları diyorlar, muhterem arkadaşlar cumhuriyet savcısı yalnız umumi mahkemelerde dâva açmak salâhiyetini haizdir. Askerî mahkemede cumhuriyet savcısı yoktur, âmiri adli vardır. Askerî mahkemeler, vazifelerine giren hususat için cumhuriyet savcılarına vazife vermezler, âmiri adliler Cumhuriyet savcıları gibi kendilerine gelen işleri istedikleri daireden, askerî, sivil, istedikleri malûmatı alırlar.

Arkadaşlar, âcil mevaddandır, deniliyor. Tatil zamanlarında görülür deniyor. Askerî mahkemelerde tatil yoktur. Sivil mahkemelerde tatil vardır. Yargıtayda diğerlerine tercihan dâvanın rüyeti mevzuubahistir. Askerî Yargıtay denmiştir. En ufak bir kaydı ihtirazi kanunun metnine girmemiştir. Yargıtay askerî mahkemelerden verilen kararı değil, umumi mahkemelerden verilen kararı tetkik eder. Bir an için bu nevi dâvaları görmekle mükellef mahkemeler tâbirinden askerî mahkemelerin kastedildiğini düşünelim. Pek tabii olarak vâzı kanunun mütaakıp maddelerinde, askerî usuller maddesinde tesbit edecek, hükümler vaz'edecektir. Hiçbir zaman tesbit edemiyor. Kanunun bu şekildeki tedvin tarzı vâzı kanunun haleti ruhiyesine, düşüncesine, tamamen tetabuk etmektedir. Askerî mahkemelerin kendine has Askerî Muhakeme Kanunları vardır. Bu muhakeme kanunlarının işleyiş tarzı, bizim Basın Kanuniyle ileriye attığımız süratten çok daha batidir. Vâzı kanun süratle rüyeti esas kıldığına göre, 161 nci maddeyi ihlâl eden bir suçun, artık askerî mahkemelerde görülmesini insan kolay kolay kabul edemiyor. Şu var, muhterem beyler; Askerî Ceza Kanunu kendi statüsüne göre işler. Orada âmiri adlinin bizim umumi mah-

kemelerimizin işleyiş tarzı dışında, müessesenin hususiyetine göre, bâzı yetkileri vardır. Bunlar bizim umumi adalet düşüncelerimize, mefhumlarımıza muhalif olabilir. Bunlar o statüye göre âmiri adliye verilmiş yetkililerdir. Bahis konusu olan suçlar ise doğrudan doğruya umumi mahkemeleri ilgilendiren, sivil mahkemeleri, sivil vatandaşları alâkadâr eden suçlardır. Mesele; sivil vatandaşların, askerî bir müessese olan, askerî mahkemelere gidip gitmemeleri meselesidir. (Yok, yok, mesele o değil sesleri) Lütfen; muhterem arkadaşlar, Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 3 ncu maddesini tadil eden kanun, bâzı suçların, Türk Ceza Kanununun vatan aleyhine işlenen suçlarını işlemeleri halinde, sivil şahısları askerî mahkemelerde yargılatmayı âmiridir. (Neşren olursa bu suçlar, sesleri). Suç, neşren de olsa 161 nci maddenin metninde neşir unsuru vardır. Muhterem beyler; hiç bahse konu olmadı, bunun dışında bir kısım suçlar vardır ki, Türk Ceza Kanununa atıf yapıldığı halde, onların işlenmesi halinde dahi arzettiğim maddede sayılan sivil şahıslar da olsa askerî mahkemelerde yargılanacaktır.

Suç mevzuu neşren olursa; bunun karşılanması aneak 161 nci maddedeki gibi cereyan edecektir, 161 nci maddenin unsuru, neşren suç işlemektir. Bu itibarla bendeniz deminki mâruzatıma temas edeceğim; mesele şudur, muhterem beyler bir tefsir karşısındayız. Tefsir de, hiç şüphesiz ki, bize doğru yolu gösterecek olan bâzı dokümanlar vardır, bunları tetkik edeceğiz. Pratik mahzurlar, siyasi görüşler asla bir tefsir bünyesinde yeri olmayan meselelerdir. Tefsir kabul edilecek olursa ne olacak? Askerî mahkemeler 161 nci maddeyi ihlâl eden ve bu itibarla suçlu olan birtakım sivil şahısları, benim vazinfem dışındadır diye, umumi mahkemelere sevkedecektir. Pratik neticesi budur. Fakat acaba geçen sene kabul ettiğimiz ve gerekçesi hâfızalarımızdan henüz silinmemiş olan Basın Kanununun ruh ve maksadına karşı aksi bir yorum istihsal edebilir miyiz? Basın Kanununun, çok iyi biliyorsunuz ki, Hükümetimiz hazırladı. Muhterem beyler, Basın Kanununun Hükümetçe hazırlanan tasarısında 36 nci maddeye tekabül eden maddesi 38 nci madde idi. 38 nci madde gerek tasarıdaki ve gerekse Hükümet teklifi içindeki gerekçesini lütfen tetkik buyurursanız şunu görürsünüz: Bu kanunun ihlâli karşısında dâvaların Ağır ceza

mahkemesinde bakılacağı tâbiri açıkça mevcuttur. Meclisi Âli görüşmelerinde, 36. ncı maddenin tedvini sırasında, asla askerî mahkemelerin vazifesi haricindedir, dâhilindedir diye bir noktâ nazar izhar edilmemiştir. Bu ne demektir? Bu şu demektir; Hükümet gerekçesini Meclis kabul etmiştir. Tefsir için nereye müracaat edeceğiz? (Zabıtlara sesleri) Burada kelime oyunu mu yapacağız? Kelime oyunu da yapsak tezimizi haklı çıkaracak taraflar mevcuttur. Burada «Bu nevi dâvalara bakmaya yetkili mahkemeler asliye ceza mahkemeleridir» diye umumi bir prensip konuyor; 36. ncı madde ortada.

Muhterem beyler, ağır hapsi gerektirenleri bir an için, 161. ncı maddede mevzu bahis olunan askerî mahkemeye verelim. Fakat 1940 ta çıkan 3. ncü maddede umumiyetle, vatan aleyhine işlenen suçlar arasında asliye mevaddı olan suçlar da vardır. Eğer vâzı kanunun «bu nevi dâvaları görmekle mükellef olan mahkemeler» demekle maksadı askerî mahkemeler ise, onu takip eden asliye ceza mahkemeleri unsurlarından ne anlıyoruz? Askerî mahkemeler, çok güzel takdir buyursunuz ki, ağır ceza mahkemeleri, sulh ceza mahkemeleri diye sınıflandırılmamıştır, tümen mahkemesi, kor mahkemesi falan diye kademlendirilmiştir. Bu itibarla vâzı kanunun şayet «bu nevi dâvaları gören» tâbirinden muradı, askerî mahkemeler idi ise, diğerlerini asliye mahkemelerinde görülür demesinden muradı ne olabilir? Ama mevzuumuz içerisine giren, Askerî Mahkemeler Kanununun muaddel üçüncü maddesinde tadat edilen ve Türk Ceza Kanununun vatan kuvvetleri aleyhine atif suretiyle ceza unsurlarını ihlâl eden bâzı suçların dahi Askerî mahkemelerde görülmesine ve bu suçlar arasında asli mevaddan bulunmuş olmasına rağmen, vâzı kanun Askerî mahkemeleri bu ikinci katagoride asla öne sürmemiştir. Asliye mahkemeleri demiştir.

Muhterem beyler, değerli Özyörük arkadaşımız «aynî mahiyetteki bir kısım suçları umumi kaza mercilerinde, bir kısım suçları da hususi kaza mercilerde rüyet ettirecek olursak burada hiç şüphesiz kazanın birliği yönünden büyük mahzurlar doğar» buyurdular. Bir bakımdan haklıdır. Fakat sözlerime başlar-ken arzettim, vâzı kanunun bu kabîl suçları, yani basın yolu ile işlenmiş olan suçları eski ve gayritabîi nizamın dışında kabul etmesi için

çok esaslı sebepler vardır. Dediğim gibi basının hususiyeti, basının suç işlemekteki memleket bünyesinde, memleketin asayişindeki hususiyeti, vâzı kanunun ön plâna aldığı bir maksat olarak karşımızda bulunmaktadır. Niçin kaçınıyoruz beyler? İstirham ediyorum, vâzı kanun, Askerî Muhakemeleri Usul Kanununun 3. ncü maddesi yine bakidir, ona, el atmıyorum, diyor. Niye el atıyorum? Şuna el atıyorum : Senin vazifene giren suçlar şayet basın yolu ile işlenenlerden olursa ben vazifeliyim diyor. Umumi mahkemeler bunun dışında ben sana karışmıyorum diyor. Bunların ikisi aynı mahiyette midir? Niçin kaza mercii değişikliği yaparak gayritabîi yola giriyoruz?

Arzettiğim basın yolu ile işlenmiş olan suç, bir anda 21 milyonun ruh sahasında anarşi yaratıyor. vâzı kanun orada çok hassas olacaktır. Elbette hususi usul hükümleri, icabında hususi mahkemeler, yani umumi teşkili Mehakim Kanunumuza göre, asliye mahkemeleri, tek-hâkimli olmasına rağmen, üç hâkimli toplu hususi mahkemelere dâvayı rüyet ettirecektir.

Muhterem Beyler; bendeniz aklımın erdiği kadar durumu huzurunuzda arzemiş oluyorum. Kabul etmek lâzımdır ki, mevzu sadece bir tefsirdir. Ve tefsir muayyen zihniyetin ve görüşün bir mahsulü olmaktan ziyade, munhaşşran bir ilim mevzuudur. Tefsir munhaşşran vâzı kanun, kanunu tedvin ettiği andaki maksadını anlıyan, terü taze o maksadı ortaya çıkarıp cemiyete döken ve Hükümete «İşte kanunu bu maksada göre tatbik ediniz» diyen bir müessesedir.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — İlmî tarif böyle olur.

ERCÜMENT DAMALI (Devamla) — Eğer bu tefsir içerisinde ... Af buyurunuz, bunu tekrar ediyorum, Çünkü hâdiseler bana, takdir edersiniz ki, bu mevzua dönmek mecburiyetini yüklemektedir. Eğer tefsir müessesesinin işleyiş tarzı dışında bâzı sebepler bu ilmî müessese içerisinde en zayıf bir konu olarak kendisini hissettirirse Yüksek Meclis vazifesini bihakkin yapmamak gibi bir vaziyetle karşılaşacaktır. Tenzih ederim. (Bravo sesleri) Bu bir görüş meselesidir. Mesele; bu kanun çok eski ve büyük bir tatbik imkânına malik olmadığına göre, misalleri az olan ve gerekçesi ruh ve hafızalarımızda terü taze bulunan ve kendimizin çıkarttığı Basın Kanununun tefsiri meselesidir. . .

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Gereğesinde yazılı.

ERCÜMENT DAMALI (Devamla) — Muhterem Beyler: Gereğce, Meclis zabıtları, kanunun tedvin ediliş şekli, hâdiseler, basının hususiyeti. Bütün bunlar toplu olarak mütalâa edildiği anda, kanun vâzının tefsir rapormuzda belirttiğimiz şekilde maddeyi tedvin ettiğini kabul etmek bize mülâyim geliyor. Aksi takdirde bu mevzuda siyasi veya tatbiki en ufak bir endişenin düşüncelerimize dahlü tesiri olmadığını muhakkak surette kabul etmemiz lâzımdır. Tefsirin pratik neticesi bir taraf veya diğer tarafa iyi gelebilir, tefsir siyasi mahiyette neticeler doğurabilir. Eğer bu neticeler falan veya fi-lân tarafın lehine veya aleyhine durumlar ihdas ediyorsa vâzın kanun, işte Muhterem Halil Özyörük arkadaşımızın ileri sürdüğü gibi, bir tesis yoluna gider. Tesis yeni bir getiriştir. Tefsir makabline şâmindir.

Tesis hükmünden bahis buyurdular, memnuniyetle arzedeğim. Komisyonunda bu mesele tetkik edilirken Sayın Adalet Bakanımız: «Zaten biz

de tamamiyle antidemokratik olan bu müesseseyi yani askerî mahkemelerde sivil şahısların yargılanması müessesesini kaldırmak temayülündeyiz, tetkik ediyoruz» buyurmuşlardı. Bunu hepimiz kemali memnuniyetle kabul ederiz. Ama muhterem beyler ortada siyasi bir kambur varsa bu kamburu biz tesis yolu ile düzeltebiliriz, adaleti tecelli ettirebiliriz. Bunun dışında tefsir, tekrar ediyorum, ilmî bir mevzudur, soğukkanlı kafalardan, tamamen kanunun gereğesi, maddesi üzerinde yapılacak incelemelerde meydana çıkacaktır.

Takdir heyetinizindir. (Bravo sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Yorum üzerinde 15 arkadaş söz almıştır, sözcü ve Hükümet hariç 4 arkadaş konuşmuştur.

Müzakereye devam için ekseriyetimiz yoktur, vakit de geçikmiş bulunuyor, bu sebeple Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 18,52

7. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — YAZILI SORULAR

1. — Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, sel tahrifatını önlemek üzere Tokad İline 1951 yılında ne miktar para yardımında bulunduğu ve bu tahrifatı önlemek için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne, bu ile ait köprülerle bataklıkların kurutulma ve yol işlerine, köy yolları ile köy suları için yapılan yardım miktarının neden ibaret bulunduğuna, Kızılırmak etüdlerine ne zaman başlanacağına, Almus barajına ve 1952 yılında yol ve köprüler için sarfedilecek para miktarına dair sorusuna, Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoglu'nun yazılı cevabı (6/561)

28 . I . 1952

B. M. M. Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Bayındırlık Bakanınca yazılı olarak cevaplandırılmasını hürmetlerimle rica ederim.

Tokad Milletvekili
Ahmet Gürkan

1. Zaman zaman Tokad İl ve ilçelerinde vâkı olagelmekte olan sel tahrifatını önlemek için 1951 yılında ne miktar para yardımında bulunduğu, ilerde vâkı olması melhuz sellerin tahrifatını önlemek için düşünülmekte olan tedbirlerin nelerden ibaret olduğu ve bu tedbirlerin alınmasına fiilen hangi yılda başlanacağı ve bütün yapılmış yardımla birlikte yapılacak masrafların kaç liraya mal olacağını,

2. Tokad İlindeki tarihî Niksar köprüsü ile Tepekışla, Yemişen ve Destek köprülerinin ihalelerinin yapıp yapılmadığının, yapılmışsa kaç liraya ihale edildiğinin ve hangi tarihte inşaata başlanıp hangi tarihte biteceklerinin,

3. Erbaa sulama suyu işi ile Turhal'da Yesılıрмаğın her yıl yapmakta olduğu sel tahrifatını önlemesi işinin 1952 yılında ele alınacağı yazılı olarak bildirilmişti. Bu işlere hakikaten 1952 yılında başlanacağına inanmaktayım. Bununla beraber 1952 yılının hangi aylarında bu

işlere başlanacağı ve harita işleri ihale edilen Niksar bataklığının kurutulma işinin de hangi yılda ele alınacağı,

4. Ünye-Niksar yolu ile Zile-Çekerek yollarının yapılmasına fiilen başlanacağı tarihin hangi yıl ve ayını ifadenin mümkün olup olamayacağı,

5. Tokad İline köy yolları ile köy sularına yardım olmak üzere verilen para miktarının, yapılan köy yollarının kaç kilometreden ibaret olduğunun ve kaç köyün içme suyu işinin ikmal edilmiş bulunduğunun, bununla beraber 1952 yılında köy yolları ve suları için yapılacak yardım miktarının ne miktar olabileceğinin;

6. Kızılırmak etüdülerine ne zaman başlanabileceğinin ve bu arada Almus Barajının hangi yılda ele alınabileceğinin;

7. Bayındırlık Bakanlığı kanaliyle Tokad'daki Devlet ve il yollarına sarfedilen para ile yapılan yol kilometre miktarının, bununla beraber 1952 yılında bu sebeplerle yol ve köprüler için sarfedilecek para miktarının;

8. Çekerek çayının Artova'nın bâzı köylerindeki tahribatının önlenmesi için bir çare düşünülmüş düşünülmediğinin yazılı olarak cevaplandırılmasını rica ederim.

T. C.

Bayındırlık Bakanlığı

Hususi Kalem

Sayı : 70

6. II. 1952

B. M. M. Başkanlığına

Ankara.

29. I. 1952 tarih ve 6-561/3033-6615 sayılı yazıları karşılığıdır.

Tokad İlindeki muhtelif bayındırlık işleri hakkında Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan tarafından verilen yazılı soruya hazırlanan cevabım ilişik olarak sunulduğunu saygularıyla arz ederim.

Bayındırlık Bakanı

K. Zeytinoglu

Tokad'daki muhtelif bayındırlık işleri hakkında Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan tarafından verilen yazılı soru aşağıda cevaplandırılmıştır :

1. Tokad İlinde vâkı sel tahribatını önlemek maksadiyle 1951 yılında yapılan inşaata

(istimlâk bedelleri hariç) 199 853.28 lira sarfedilmiştir.

İllerde vukuu melhuz sel tahribatını önlemek için şehir içinden geçen dere güzergâhı ıslah ve dere kollarından Geyras ve Çay dereleri ile esas kol olan Behzat Deresi üzerinde tersip bentleri inşa edilecektir. Bu önleyici tedbirlerin yapılabilmesi için Bakanlar Kurulunun tasdikına sunulacak olan 1952 münferit su işleri programına 600 000 lira konulmuştur.

Projeleri hazırlanmakta olan bu iş, programın Bakanlar Kurulundan tasdikını mütaakıp hemen ihaleye çıkarılacaktır.

Bütün yapılmış işlerle birlikte bu işin (istimlâk bedelleri hariç) 1 287 820.15 liraya malolacağı tahmin edilmektedir.

2. Tokad - Niksar - Erbaa - Taşova yolundaki Niksar, Tepekışla ve Yemişan köprülerinin betonarme olarak yapılması 19. I. 1952 günü 866 807.12 liraya ihale edilmiştir. Destek köprüsü geçen sene ahşap olarak tamir edilmiştir.

3. Erbaa ovası sulaması birinci kısım inşaatı ile Turhal ovasının Yeşilirmak'ın taşkınlarından korunması işi Bakanlar Kurulunun tasdikına sunulacak olan 1952 yılı su işleri programına alınmıştır.

Program, Bakanlar Kurulunda tasdik edildikten sonra (şimdiden projeleri hazırlanmaktadır) hemen ihaleye çıkarılacaktır.

Niksar ovasının 1952 yılı sonunda ancak haritaları ikmal edilebilecektir. Projeleri de 1953 yılında yapılacak olan Niksar bataklıkları kurutulması işi ancak 1954 yılında Kelkit ıslahı ile birlikte ele alınabilecektir.

4. Ünye - Niksar yolu Tokad, Ordu; Zile - Çökerek yolu ise Tokad, Yozgad illeri sınıma giren müşterek il yollarıdır. Önemi Bakanlıkça takdir edilen yollar üzerindeki çalışmalarını teşvik maksadiyle tahsisen yardımlarda bulunulmaktadır. 1951 yılında yapılan Bakanlık yardımı tevziinde Ünye - Niksar yolunun yapımı için Ordu İline 80 000 ve Tokad İline de 20 000 lira tahsis edilmiştir. 1952 yılında da Ünye - Niksar ve Zile - Çökerek yollarının yapımına tahsisen yardım yapılması düşünülmektedir.

Ünye - Niksar yolu her iki ilin 1951 yılı çalışma programına dâhildir.

Yozgad İlinin 1951 yılı çalışma programına,

Zile - Çökerek yolu alınmamış olup Sorgun - Çökerek kısmı alınmıştır.

5. Mevcut mevzuata göre valiliklerin görev ve yetkilerine bırakılan köy yollarının köy kalkınmasındaki önemi üzerinde Bakanlıkça durulmakta ve her yıl illere yapılan yardımların bütçe imkânları dâhilinde artırılmasına çalışılmaktadır. Henüz 1952 yılı tevziatı kesinleşmemiştir.

Tokad İline 1951 yılı Bakanlık yardımı ödeneginden il ve köy yolları için 115 000 lira, Ünye - Niksar yolu için de tahsisen 20 000 lira ayrılarak gönderilmiştir. 1950 yılında Tokad İline yapılan yardımdan harcanamayan 23 783 lira 1951 yılına devredilerek bu ödeneğe ilâve edilmiştir.

Tokad İlinde yardım ve özel idare bütçesinden ayrılan ödeneklerle faaliyette bulunulan yollar ve 31 . XII . 1951 gününe kadar yapılan sarfiyat ve işler :

a) Tokad-Almus yolunun 23+000—30+000 Km. arasında 6.000 m. kaldırım, 10 adet büz, 2 adet 1.5 m. lik menfez yapılmıştır. 1952 yılında yapılacak kaldırım için 0-8 Km. arasında 500 m³. taş çıkartılmış; 2.000 m³. yola nakledilmiş ve bu işlere 42 426,22 lira harcanmıştır.

b) Turhal-Pazarköy yolunun 1952 yılında yapılacak kaldırım inşaatı için 8.000 m³. taş çıkartılmış, 12 adet büz, 1.5 m. ve 3 m. lik 2 adet menfez yapılmış ve bu işlere 13 377,56 lira harcanmıştır.

c) Reşadiye-Bereketli yolunun Delice dereşi üzerindeki 10 m. lik köprü yapımına başlanmış ve 3 796,40 lira harcanmıştır.

d) Karakaya köprüsü tamamlanmış ve bu köprü için 6 619,60 lira harcanmıştır.

e) Çamlıbel-Artova yolunun 1+500—4+000, 6+000—8+500 Km. arasında 5000 m. kaldırım yapılmış aynı kilometreler ile 8+500—14+500 Km. arasında sanat yapılarına başlanmış ve bu işlere bakanlık yardımından 18 328,67 lira, özel idare bütçesinden 31 675,07 lira harcanmıştır.

f) Tokad-Artova yolunun 6+000—8+500 Km. arasında 2500 m. kaldırım ve büz, 1+500—3+500 Km. arasında 2000 m. kaldırım yapılmıştır. Bu işlere bakanlık yardımından 23 436,38 lira ve özel idare bütçesinden de 30 852,34 lira harcanmıştır.

g) Ünye - Niksar yolunun Tokad İli sınırı içindeki kısmının 0 + 000—0 + 500 Km. arasındaki 6,300 m. lik kısmının stabilize kaplanması yapılarak bu işlere 6.088,20 lira harcanmıştır. Bu yolun Ordu İli sınırındaki kısmının 44-62 km. arasında 1 adet 4 m. lik menfez, 2 adet büz, 66 + 800—81 + 730 km. arasında 14 büz, ahşap tabliyeli 6 menfez yapılmış, taşlık ve dar kısımları genişletilmiş, 31 km. yol döşemesi onarılarak 20 km. stabilize malzeme döşenmiştir. Bu işler için toplam olarak 124.416,00 lira harcandığı görülmektedir.

Tokad İline, köy içme su işlerine yardım tertibinden 1951 yılında 95.000 lira gönderilmiştir. Alınan malûmata göre 50 köyün içme su işi halledilmiş bulunmaktadır.

Mali yıl sonuna kadar bu miktar 70 e yükselecektir.

1952 yılında da bütçe imkânlarına göre Tokad İline mümkün olan yardım yapılacaktır.

6. Gerek Kızılırmak ve gerekse Yeşilirmak amenajman plânlarının yapılmasına 1952 yılında başlanacaktır.

Amenajman plânından elde edilecek netice belli olmadan Almus Barajı inşaatına ne vakit başlanabileceğini bugünden tesbit etmeye imkân yoktur.

7. 1951 yılı programına göre Tokad İli sınırı içindeki Devlet yollarında 31 . XII . 1951 gününe kadar yapılan sarfiyat ve işler :

Bakıma alınan 274 km. lik Tokad H. - Niksar, Niksar - Sivas H., Amasya H. - Tokad - Sivas H. yollarına 123.990 lira; Amasya - Turhal - Tokad yolunun 178 + 000—190 + 000 ve 243 + 500—245 + 500 km. arasında 14 km. kısma 40.076 lira, Amasya - Taşova yolunun 16 + 896—49 + 650 km. arasındaki 32 km. lik kısmın tamamlanması yapımında 42.646 lira, Niksar şube garajı yapımında 11.382 lira harcanmış olduğu anlaşılmış bulunmaktadır.

1952 yılının program tasarısına alınmış Tokad İli sınırı içindeki Devlet yollarına ayrılan ödenekler (bakım ve onarımlar hariç) :

Niksar - Reşadiye yoluna 500.000 lira; Suşehri - Reşadiye arasındaki köprülerin yapımına 260.000 lira; Niksar şube garajı ikmal inşaatına 35.000 lira ödenek ayrılmıştır.

8. Çökerek çayının Artova'nın bazı köylerindeki tahribatının önlenmesi işi ismi altında bir mevzu reisliğimize aksettirilmemiştir.

Mamafih Samsun Su İşleri Müdürlüğüne bu işin etüd edilmesi için mezkûr Müdürlüğe not verilmiştir.

2. — *Gazianteb Milletvekili Süleyman Kuranel'in, 1950 yılı başından 1951 yılı sonuna kadar Devlet Demiryolları ambarına teslim edilen eşyadan kaç parçasının zâyi olduğuna ve bunlar için ne miktar para ödendiğine, eşyaların ziyana sebebiyet verenler hakkında ne muamele yapıldığına ve bu gibi hâdiselerin tekrerrür etmemesi için ne gibi tedbirler alındığına dair sorusuna Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in yazılı cevabı (6/559)*

25 . I . 1952

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Ulaştırma Bakanlığınca yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla rica ederim.

Gazianteb Milletvekili
Süleyman Kuranel

1. 1950 yılı başından 1951 sonuna kadar vatandaşlar tarafından Devlet Demiryolları ambarına teslim edilen eşyalardan kaç parçası zayı olmuştur?

2. İdare tarafından zayı olan eşyalar için ne miktar para ödenmiştir?

3. Zayı olan eşyaların faillerinden kaç bulunmuştur, bunlar kimlerdir? (Yani idare memuru mudur idare haricindeki kimseler midir isim tasrih edilmeden) bunlara ne gibi cezalar verilmiştir?

4. Failleri bulunamayan eşyaların ziyana sebebiyet veren memurlar hakkında ne gibi muamele yapılmıştır?

5. 26 . 6 . 1951 günü Narlı İstasyonunda Remzi Atay tarafından ambara teslim edilen ve idarece zayı olduğu bildirilen eşyaların faili bulunabilmiş midir?

6. Bu eşyayı alan yolda muhafazasıyla vazifeli kılınan ve Ankara'da ilgililere teslim etmekle mükellef olan memurlar hakkında ne muamele yapılmıştır?

7. Bu gibi hâdiselerin tekrerrür etmemesi için bakanlık ne gibi tedbir almıştır?

8. Vatandaşın sunu taksiri haricinde yukuagelen hâdiselerden dolayı hakkının tam olarak verilebilmesi için bakanlık ne düşünmektedir?

T. C.

Ulaştırma Bakanlığı
Özel Kalem Müdürlüğü
Sayı : 126

5 . II . 1952

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

28 . I . 1952 tarih ve Genel Kâtiplik Kanunlar Müdürlüğü 6/559-3028/6599 sayılı yazı karşılığıdır :

Devlet Demiryollarında ziyaa uğriyan eşyalar hakkında Gazianteb Milletvekili Süleyman Kuranel tarafından verilen yazılı soru önergesine ait cevabın ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Ulaştırma Bakanı
S. Kurtbek

1. 1950 senesinde Devlet Demiryollarınca taşınan parça adedi 8 548 456 ve 1951 senesinde Ekim ayı sonuna kadar 4 506 904 tür.

2. 1950 senesinde ziya ve hasara uğriyan 542 parça eşyaya ceman 40 735,73 lira ve 1951 senesinde ziya ve hasara uğriyan 445 parça eşya için de 44 105,69 lira tazminat ödenmiş bulunmaktadır.

3. Alman idari tedbirlere rağmen 1950 - 1951 senesinde Afyon - Konya, Sarioğlan - Gemerek, Balşeyh - Yağh, Fevzipaşa - Adana hat güzergâhında daimî faaliyet halinde bulunan bir teşkilât bu mntakada seyrüsefer eden tren teşkilâtındaki vagonlardan eşya çalmakta idi. Mahalli mülkiye âmirleri ile de teşriki mesai edilmek suretiyle her üç mntakadaki suç failleri yakalanarak C. Saveliğine teslim edilmiştir.

4. Nekl edilmek üzere Demiryol İdaresine teslim edilip de katar personelinin vazifelerinde kayıtsızlıkları yüzünden zayı olan eşya da suç tesbit olunan İdare memurlarının hepsi memurin talimatnamesi ahkâmma tevfikân tecziye olunmaktadırlar.

5. Narlı İstasyonunda Remzi Atay tarafından 26 . VI . 1951 T. ve 8/864 numaralı seyrihafif nakliye evrakiyle Ankara'da Yeni İzmir ambarı namına gönderilen 41 kilogram ağırlığında bir sandık sade yağın ziyai keyfiyeti bir müfettiş eliyle Narlı - Ankara arasında tahkik ettirilmiştir ve fakat yağ sandığının bulunmasına imkân hâsıl olamamıştır.

Bu itibarla, kaybolan yağlar için gerekli tazminat tahakkuk ettirilip adresine mektup da

gönderilmiş ise de, mumaileyh evvelce gösterdiği adreste bulunmadığından mektup ve tediye emri geri gelmiştir.

Bu defa mumaileyh yeniden adres bildirmiş olup evvelce tahakkuk eden tazminat yeni adresine gönderilmiştir.

6. Sandığın ziyana sebebiyet veren memurlar da talimatname hükümlerine tevfikân cezalandırılacaktır.

7. Hadisatın tekerrürü halkın Demiryol İdaresine karşı emniyetini sarsmakta bulunduğu da-ima göz önünde tutularak alâkalı servis tarafından bir ihşai cetvel tutulmak suretiyle vukuatın çoğaldığı mntakalar Teftiş Heyeti Başkanlığına bildirilmek suretiyle bu kabîl bölgelerde teftişlerin sıklaştırılması sağlanmaktadır.

Büyük hırsızlık vakalarında ise İçişleri Bakanlığına keyfiyet arzolanarak mahallî mülkiye âmirlerinin de iştirakiyle faillerin yakalanması eihetine gidilmektedir.

8. Zayi olan eşyaya Demiryollarında Mer'î İşletme Nizamnamesi hükümleri ile bu nizamna-

medeki tazminat hadlerini on misline iblâğ eden 24 . VI . 1937 T. ve 3259 numaralı Kanuna tevfikân kilogram başına en çok (54) kuruş üzerinden tazminat tediye edilmektedir.

Ancak, eşyanın Demiryollarına tesliminde 28 . XII . 1942 T. ve 4341 numaralı Kanun hükümlerine tevfikân, gönderen tarafından cüzi miktarda munzam bir ücret verilmek şartıyla malın hakiki değeri nakliye senedine derecettirildiği takdirde verilecek tazminat beyan edilen kıymet üzerinden hesap edilmektedir.

Diğer taraftan yeni hazırlanan (Demiryol Nakliyat Kanunu) tasarısında tazminat hadleri emtia ve eşya değerlerini karşıyabilecek raddeye yükseltildikten başka malının değerini nakil evrakına peşinen yazdırmak suretiyle bildiren kimselere ait eşyaların ziyaa veya hasara uğraması halinde verilecek tazminatın beyan olunan değer seviyesine çıkarılması da derpiş edilmiş bulunmaktadır.

Bu tasarının kanunlaşmasından sonra Demiryolu ile nakliyat yapanlar kâfi derecede tatmin edilmiş olacaklardır.

DÜZELTİŞ

Bu Birleşim tutanağının sonuna bağlı 27 ye ek sayılı basmayazının başlığındaki (İkinci daire) kelimeleri (Üçüncü daire) olarak düzeltilecektir.

Danıştayda açık bulunan İkinci Daire Başkanlığı için seçim yapılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/210)

Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu

T. B. M. M.

Adalet ve İçişleri Komisyonlarından kurulan Karma Komisyon

Esas No. 3/210

Karar No. 6

1 . II . 1952

Yüksek Başkanlığa

Danıştayda açık bulunan Üçüncü ve Dördüncü Daire başkanlıkları için 3546 sayılı (Devlet Şûrası) Kanununun 3 neü maddesi gereğince Başbakanlıkça tertip edilen liste Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderilmiş ve zikri geçen madde hükmüne tevfikan yapılan seçim neticelerini mübeyyin 28 . XII . 1951 tarihli raporlar tanzim kılınarak Kamutayın yüce tasvibine sunulmuştu. Ancak, seçime müteallik rey puslalarının tasnifinde, Üçüncü ve Dördüncü Dairelere yalnız bir adayın aynı zamanda seçilmiş bulunduğu anlaşıldığından, mütehaddis vaziyetin kanunun ruh ve metnine uygun olup olmadığının tetkiki zımında raporlar geri alındığından keyfiyetin tatbik ve bir karara bağlanması için Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan karma komisyonumuz, Adalet ve İçişleri bakanlarının da huzuriyle 17 . I . 1952 tarihinde toplanarak mevzuu Danıştay ve Memurin kanunlarının hükümleri dairesinde tetkik ve müzakere etmiştir:

1. Danıştay Kanunu:

3546 sayılı Danıştay Kanununun 3 neü maddesi: (Devlet Şûrası Reisi, Daire Reisi ve âza intihabı için yukarıki maddede - 2 nei maddelyazılı vasıfları haiz olanlar arasında beş mislinden az olmamak üzere Başvekâletçe bir namzet listesi tertip olunur.

Büyük Millet Meclisi Adliye ve Dahiliye Encümenleri Adliye ve Dahiliye Vekilleri huzuriyle toplanarak liste ile mukayyet olmaksızın açık bulunan yerler için üç misli namzet ayırır: Meclis Umumi Heyetince bu namzetler arasından seçim yapılır) hükmünü vaz'etmiş bulunmaktadır.

Madde ile sevk edilen sarih hükümlerden anlaşılacağı veçhile Danıştay'da açık bulunan

başkan, daire başkanı ve üyeler için beş mislinden az olmamak üzere Başbakanlıkça birer liste tertip olunarak Büyük Millet Meclisine sunulması keyfiyetinin, sadece ihzari bir muamele mahiyetinde bulunduğu hususunda tereddüt caiz değildir.

Çünkü maddenin metnindeki (Listeyle mukayyet olmaksızın açık bulunan yerler için üç misli namzet ayırır) fıkrası muhtelit komisyonun namzet ayırma mevzuunda iradesini izhar için mutlak bir serbestiye malik, bu salâhiyetle mücehhez bulunduğunu münakaşaya mahal bırakmayacak surette tesbit ve taknin etmektedir.

Ancak, maddenin son fıkrasının (Meclis umumi heyetince bu namzetler arasında seçim yapılır) tarzında tedvin edilmiş bulunduğu nazaran; Meclis umumi heyetinin, Muhtelit Komisyonun mazbataları münderecatına müsteniden ve takyiden seçim yapması lüzumu da inkârı kabil olmayan bir hakikattir.

Binaenaleyh; Muhtelit Komisyonun açık bulunan her memuriyet yeri için üç namzet ayırarak inha etmesi asli bir şart olarak tecelli etmektedir.

Mevzuda şu cihetin de tebarüz ettirilmesi zaruridir; Muhtelit Komisyona kanunen tahmil kılınan husus (ayırma) kelimesiyle ifade ve Meclisin kanunen nefsinde topladığı esas da umumi mânada (seçim) kelimesiyle beyan edilmiş olduğuna nazaran Muhtelit Komisyonun rolü ancak yukarıda arzulduğu gibi bir (inha) muamelesinin şumulüne munhasır kalmaktadır.

2. Memurin Kanunu :

788 sayılı Memurin Kanununun 19 neü maddesi Danıştay Başkanı ile daire başkanları ve üyelerini de memur saymakta ve bu cihet aynı

maddenin (A) fıkrası ile müeyyet bulunmaktadı ki, hâdisede memurların tâyinine takaddüm eden inha ve intihap muamelelerini de tetkik nazarına almak icâbeder. Memurin Kanununun mevzu bahis 19 neu maddesinin son fıkrası memurların tâyinlerine tekaddüm eden (İnha) ve (İntihap) muamelelerinin suret ve iera mercilerinin, her Bakanlığın Memurin Kanununda tasrih edileceği merkezindedir. Bu itibarla Danıştay için seçilecek memurların da (İnha) ve (İntihap) mercilerinin de tâyin ve tesbiti, iktiza etmektedir.

Binaenaleyh hâdiseye ihticâç olunacak kanun Danıştay için mevcut ve müdevven başkaca kanun bulunmadığına nazaran raporun 1 numaralı bendinde arzedilen (Danıştay) kanunu ve bu kanunun hâdiseye tevafuk eden üçüncü maddesi hükümleridir ve bu hükümlere nazaran:

A) Danıştayda açık bulunan başkan, daire başkanı ve üyelerinin inha merii Büyük Millet Meclisi Adalet ve İçişleri komisyonlarından mürekkep heyet,

B) İntihap merii de (Kamutay)dır.

3. Muhtelit Komisyon; kendisine Başbakanlıkça tevdi olunan aday listesiyle mukayyet bulunmadığını, aynı zamanda Danıştay Kanununun 3 ve Memurin Kanununun 19 neu maddeleri gereğince (İnha) merii olduğunu da tezekkür ve inhaya tekaddüm eden ayırma muamelesi neticesinin isimleri ekseriyet toplamış olanlar hakkında bir müktesep hak vücuda getireceğini ve bu hakkın doğumu için de rey adedinin nazara alınması lâzımgeldiğini mütalâa etmiştir.

Kezalik; her memuriyet için kanunun tâyin ettiği nisaba göre üç misli namzet ayrılması keyfiyeti de aynı zamanda nazara alınmış ve kanun hükmünün bu mevzuda mutlak bulunduğu neticesine varılmıştır.

Bu itibarla, Üçüncü ve Dördüncü Daireler için evvelce yapılan seçimlerde ismi geçen Baha Arkaç Üçüncü Dairede (17) ve Dördüncü Da-

irede (20) rey alması hasebiyle dördüncü daire seçiminin yenilenmesine mahal olmadığına ve bu suretle üçüncü dairede kendisinden açık kalan bir adaylık için seçim yapılmasına karar verilmiş ve yapılan seçim neticesinde Cemal Yorulmaz (18) rey ile ekseriyet kazanmış olmakla evvelce müttekadem raporda isimleri arzolan ve ekseriyet kazanmış bulunan Cudi Özal ve Feyzi Erçin'in de ilâvesiyle hazırlanan yeni listeyi muhtevi işbu müzeyyel raporumuz Kamutayın yüce tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet ve İçişleri Komisyonlarından kurulan Karma Komisyon Başkanı
İzmir
H. Özyörük

Bu R. Sözcüsü
Balıkesir
V. Asena

Kâtip	Ankara	Ankara
Balıkesir	O. Ş. Çiçekdağ	O. T. İltekin
V. Asena	Balıkesir	Bingöl
Aydın	M. Erkuşumcu	M. N. Okcuoğlu
N. Geveci	Çoruh	Çorum
Çoruh	Z. Ural	B. Koldaş
M. Güney	Erzincan	İçel
Edirne	C. Gönenc	Ş. Tol
M. Enginün	İzmir	Kars
İsparta	P. Arat	L. Aküzüm
T. Tola	Kırklareli	A. Çetin
Kastamonu	F. Üstün	Konya
Muhallifim	H. Şarlan	H. Aydın
F. Keçecioglu	Kütahya	Manisa
Konya	S. S. Nasuhoğlu	Ş. Ergin
M. Obuz	Ordu	Sinob
Niğde	H. Şarlan	M. Acar
F. Ecer	Sivas	Sivas
Muhallif ve çekinirim	E. Damalı	N. Ertürk
	Tekirdağ	Trabzon
	I. Hakkı Akyüz	H. Orhon

Danıştay Üçüncü Daire Başkanlığı için Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyonunda yapılan seçim sonucunu gösteren cetvel

Adı ve Soyadı	Memuriyet	Kazandığı oy
Cudi Özal	Danıştay üyesi	30
Feyzi Erçin	»	29
Cemal Yorulmaz	»	18

Danıştayda açık bulunan Dördüncü Daire Başkanlığı için seçim yapılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu (3/211)

Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon raporu

T. B. M. M. M.

Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan

Karma Komisyon

Esas No. 3/211

Karar No. 7

1 . II . 1952

Yüksek Başkanlığa

Danıştayda açık bulunan Üçüncü ve Dördüncü Daire başkanlıkları için 3546 sayılı (Devlet Şûrası) Kanununun 3 ncü maddesi gereğince Başbakanlıkça tertip edilen liste Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderilmiş ve zikri geçen madde hükmüne tevfikan yapılan seçim neticelerini mübeyyin 28 . XII . 1951 tarihli raporlar tanzim kılınarak Kamutayın yüce tasvibine sunulmuştu. Ancak, seçime mütaallik rey pusularının tasnifinde, Üçüncü ve Dördüncü dairelere yalnız bir adayın aynı zamanda seçilmiş bulunduğu anlaşıldığından, mütahaddis vaziyetin kanunun ruh ve metnine uygun olup olmadığının tetkiki zımınla raporlar geri alındığından keyfiyetin tetkik ve bir karara bağlanması için Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyonumuz, Adalet ve İçişleri bakanlarının da huzuriyle 17 . I . 1952 tarihinde toplanarak mevzuu Danıştay ve Memurin kanunlarının hükümleri dairesinde tetkik ve müzakere etmiştir;

1. Danıştay Kanunu :

3546 sayılı Danıştay Kanununun 3 ncü maddesi : (Devlet Şûrası reisi, daire reisi ve âza intihabı için yukarıki maddede « 2 ncü madde» yazılı vasıfları haiz olanlar arasında beş mislinden az olmamak üzere Başvekâletçe bir namzet listesi tertip olunur. Büyük Millet Meclisi Adliye ve Dâhiliye encümenleri, Adliye ve Dâhiliye vekilleri huzuriyle toplanarak liste ile mukayyet olmaksızın açık bulunan yerler için üç misli namzet ayırır; Meclis Umumi Heyetince bu namzetler arasından seçim yapılır.) hükmünü vaz'etmiş bulunmaktadır.

Madde ile sevk edilen sarîh hükümlerden anlaşılacağı veçhile Danıştayda açık bulunan baş-

kan, daire başkanı ve üyeler için beş mislinden az olmamak üzere Başbakanlıkça birer liste tertip olunarak Büyük Millet Meclisine sunulması keyfiyetinin, sadece ihzari bir muamele mahiyetinde bulunduğu hususunda tereddüt caiz değildir. Çünkü maddenin metnindeki (Listeyle mukayyet olmaksızın açık bulunan yerler için üç misli namzet ayırır) fıkrası Muhtelit Komisyonun namzet ayırma mevzuunda iradesini izhar için mutlak bir serbestiye malik; bu salâhiyetle mücehhez bulunduğunu münakaşaya mahal bırakmayacak surette tesbit ve taknin etmektedir.

Ancak, maddenin son fıkrasının (Meclis Umumi Heyetince bu namzetler arasında seçim yapılır) tarzında tedvin edilmiş bulunduğu nazaran; Meclis Umumi Heyetinin, Muhtelit Komisyonun mazbataları münderecatına müsteniden ve takyiden seçim yapması lüzumu da inkârı kabil olmıyan bir hakikattir.

Binaenaleyh; Muhtelit Komisyonun açık bulunan her memuriyet yeri için üç namzet ayırarak inha etmesi asli bir şart olarak tecelli etmektedir.

Mevzuda şu cihetin de tebarüz ettirilmesi zaruridir; Muhtelit Komisyona kanunen tahmil kılınan husus (Ayrırma) kelimesiyle ifade ve Meclisin kanunen nefsinde topladığı esas da umumi mânada (Seçim) kelimesiyle beyan edilmiş olduğuna nazaran Muhtelit Komisyonun rolü ancak yukarıda arzolunduğu gibi bir (in-ha) muamelesinin şümulüne munhasır kalmaktadır.

2. Memurin Kanunu :

788 sayılı Memurin Kanununun 19 ncü maddesi Danıştay Başkanı ile Daire başkanları ve

üyelerini de memur saymakta ve bu cihet aynı maddenin (A) fıkrası ile müeyyet bulunmaktadır, ki, hâdisede memurların tâyinine tekaddüm eden inha ve intihap muamelelerini de tetkik nazarına almak icabeder. Memurun Kanununun mevzuubahis 19 neu maddesinin son fıkrası memurların tâyinlerine tekaddüm eden (inहा) ve (intihap) muamelelerinin suret ve icra mercilerinin, her bakanlığın Memurin Kanununda tasarih edileceği merkezindedir. Bu itibarla Danıştay için seçilecek memurların da (inहा) ve (intihap) mercilerinin de tâyin ve tesbiti iktiza etmektedir.

Binaenaleyh hâdiseye ihticaç olunacak kanun Danıştay için mevcut ve müdevven başkaca kanun bulunmadığına nazaran raporun 1 numaralı bendinde arzedilen (Danıştay) Kanunu ve bu kanunun hâdiseye tevafuk eden üçüncü maddesi hükümleridir ve bu hükümlere nazaran:

A) Danıştayda açık bulunan Başkan, Daire Başkanı ve üyelerinin inहा mercii Büyük Millet Meclisi Adalet ve İçişleri komisyonlarından mürekkep heyet,

B) İntihap mercii de (Kamutay) dır.

3. Muhtelit Komisyon; kendisine Başbakanlıkça tevdi olunan aday listesiyle mukayyet bulunmadığını, aynı zamanda Danıştay Kanununun 3 ve Memurin Kanununun 19 neu maddeleri gereğince (inहा) mercii olduğunu da tezekkür ve inhaya tekaddüm eden ayırma muamelesi neticesinin isimleri ekseriyet toplamış olanlar hakkında bir müktesep hak vücuda getireceğini ve bu hakkın doğumu için de rey adedinin nazara alınması lâzımgeldiğini mütalâa etmiştir.

Kezalik; her memuriyet için kanunun tâyin ettiği nisaba göre üç misli namzet ayrılması keyfiyeti de aynı zamanda nazara alınmış ve kanun hükmünün bu mevzuda mutlak bulunduğu neticesine varılmıştır.

Bu itibarla, Üçüncü ve Dördüncü daireler

için evvelce yapılan seçimlerde ismi geçen Baha Arkacı Üçüncü Dairede 17 ve Dördüncü Dairede 20 rey alması hasabiyle Dördüncü Daire seçiminin yenilenmesine mahal olmadığına ve bu suretle Üçüncü Dairede kendisinden açık kalan bir adaylık için seçim yapılmasına karar verilmiş olduğundan Danıştayda açık bulunan Dördüncü Daire Başkanlığına ait evvelce hazırlanmış bulunan ve işbu rapora bağlı olan namzet listesi Kamutayın yüce tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet ve İçişleri Komisyonlarından kurulan Karma Komisyon Başkanı

İzmir
H. Özyörük

Bu R. Sözcüsü
Balıkesir
V. Asena

Kâtip

Balıkesir

Ankara

Ankara

V. Asena

O. Ş. Çiçekdağ

O. T. İtekin

Aydın

Balıkesir

Bingöl

N. Geveci

M. Erkuymucu

M. N. Okcuoğlu

Çoruh

Çoruh

Çorum

M. Güney

Z. Ural

B. Koldaş

Edirne

Erzurum

İçel

M. Enyinin

C. Gönenc

Ş. Tol

Isparta

İzmir

Kars

T. Tola

P. Arat

L. Aküzüm

Kars

Kastamonu

Kırklareli

A. Çetin

Muhafifim

F. Üstün

F. Keçecioglu

Konya

Konya

Kütahya

H. Aydın

M. Obuz

S. S. Nasuhoğlu

Manisa

Niğde

Ordu

Ş. Ergin

F. Ecer

H. Şarlan

Sinob

Sivas

Sivas

M. Acar

Muhafif ve çekinsirim

N. Ertürk

E. Damalı

Tekirdağ

Trabzon

I. H. Akyüz

H. Orhon

Danıştay Dördüncü Daire Başkanlığı için Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyonunda yapılan seçim sonucunu gösteren cetvel

Adı ve soyadı Memuriyeti Kazandığı oy

Ihsan Pınar	Vergiler Temyiz Komisyonu Başkanı	28
İbrahim Senil	Danıştay üyesi	24
Baha Arkacı	Danıştay üyesi	20